

ΧΡΟΝΙΚΑ זכרונות

ΟΡΓΑΝΟΝ ΤΟΥ ΚΕΝΤΡΙΚΟΥ ΙΣΡΑΗΛΙΤΙΚΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΕΤΟΣ ΣΤ' • ΤΕΥΧΟΣ 52 • ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ 1982 ΤΙΣΡΙ 5743

Ὅτι θέλει διατάξει πρὸς τοὺς υἱοὺς αὐτοῦ καὶ πρὸς τὸν οἶκον αὐτοῦ, μετ' αὐτόν, καὶ θέλουσι φυλάξει τὴν ὁδὸν τοῦ Κυρίου, διὰ τὴν πράττειν δικαιοσύνην καὶ κρίνειν. (Γεν. 18:19)

אשר יצוה את בנותיה בזה אהרן ושמרה

דרך ה' לעשות צדיקה ומשפט

ΟΤΑΝ ΑΝΗΚΕΙΣ ΣΕ ΜΕΙΟΝΟΤΗΤΑ...

Η ΜΕΙΟΝΟΤΗΤΑ περιλαμβάνει ομάδες ανθρώπων που για λόγους φυλετικούς, θρησκευτικούς, χρώματος, εθνικούς ή γλωσσικούς βρίσκονται σε μειοψηφία στη χώρα που ζουν.

Η ΖΩΗ ΤΩΝ ΜΕΙΟΝΟΤΗΤΩΝ είναι διαφορετική, ανάλογα με τις χώρες της διαβίωσής τους. Στις περισσότερες, δηλαδή, χώρες η ζωή είναι δύσκολη, μιά και δεν τις αναγνωρίζουν — έμμεσα ή άμεσα — σαν ισότιμες και σε άλλες (στις λιγότερες) η ζωή δεν παρουσιάζει έντονα χαρακτηριστικά προβλήματα.

ΣΤΙΣ ΝΕΕΣ ΧΩΡΕΣ (Η.Π.Α., Καναδάς, Αυστραλία κ.ά.) επειδή ολόκληρος ο πληθυσμός αποτελείται, κατά κάποιο τρόπο, από μειονότητες κάθε είδους, εκείνοι που ανήκουν σε μειονότητα δεν υφίστανται σε μεγάλο βαθμό διαφοροποιημένη συμπεριφορά. Κι αυτό, όμως, δεν είναι απόλυτο, μιά και το θέμα των Νέγρων (που αποτελούν μειονότητα χρώματος) στις Η.Π.Α. είναι τόσο γνωστό, όσο κι όξυ.

ΣΤΙΣ ΠΑΛΙΕΣ ΧΩΡΕΣ, και κυρίως σ' εκείνες της γηραιάς ευρωπαϊκής ηπείρου, η στάση απέναντι στις μειονότητες διαφέρει ανάλογα με το επίπεδο ανάπτυξης των λαών και με τα πολιτικά συστήματα που επικρατούν. Πάντως σ' όλα τα ευρωπαϊκά κράτη, λίγο - πολύ, υπάρχει φυλετικός, κυρίως, σωματισμός. Τα άτομα ξεχωρίζουν από το αίμα που κυλά στις φλέβες τους.

Ο ΣΩΒΙΝΙΣΜΟΣ, που αποτελεί το μεγάλο έθρο των μειονοτήτων, δεν είναι επισημοποιημένα φανερός. Δεν υπάρχει ίσως στά συντάγματα, στους Καταστατικούς Χάρτες, στους Κανονισμούς, στά επίσημα κείμενα των κρατών, των ομάδων, των συλλόγων κ.λ.π. Στά «χαρτιά» υπάρχει ισότητα, ισοπολιτεία. Όμως από κάτω, από την εθνική παράδοση, από το οικογενειακό, σχολικό, κοινωνικό περιβάλλον, από τις διδαχές προσανατολισμού που υφίστανται τα νέα, κυρίως, άτομα, από την δηλ. ατμόσφαιρα διαχέεται ο διαχωρισμός των μειονοτήτων, καταστρατηγείται ή ισότητα, δηλητηριάζεται ή αρμονία των σχέσεων με αυτές.

ΕΙΝΑΙ ΓΕΓΟΝΟΣ τό ότι δεν είναι εύκολο νά ζήσεις μακριά από την πατρίδα σου. Γιατί ακόμη και σε χώρες προηγμένες (όπως π.χ., η Δ. Γερμανία ή η Έλβετία) τά προβλήματα των μειονοτήτων που ζουν κι εργάζονται εκεί δεν είναι λίγα. Έκεί οι εθνικές μειονότητες υφίστανται — ανάλογα με τις περιοχές, με την εργασία που εκτελούν, με τό επίπεδο των ανθρώπων που συναλλάσσονται — τις συνέπειες ενός κάποιου φυλετικού σωματισμού. (Ποιός π.χ. σήμερα πιά πιστεύει ότι οι Έβραϊοι φταίνε για την άρρώστια της πανούκλας; Κι όμως άμέτρητοι Έβραϊοι θυσίαστηκαν στην Εύρώπη — θύματα αυτού του ψεύδους). Σε χώρες όμως όχι τόσο προηγμένες είναι ακόμη δυσκολότερο νά είσαι μειονότητα. Ίδιως εκεί όπου η εθνότητα συνταυτίζεται με τή θρησκεία (και ή άμάθεια συνταυτίζεται με τό φανατισμό), είναι πολύ προβληματικό τό νά ανήκεις σε μειονότητα. Οι Έλληνες της Τουρκίας, π.χ. (που αποτελούν φυλετική, θρησκευτική και εθνική μειονότητα) πολλά γνωρίζουν πάνω σ' αυτό τό θέμα...

ΟΧΙ, ΑΛΗΘΙΝΑ ΟΧΙ, δεν είναι εύχρηστο νά ανήκεις σε μειονότητα, όποιος κατηγορίας, σε χώρες όπου διάφορες δυνάμεις, από διαφορετικές σκοπιές όρμώμενες, επιδιώκουν με κάθε μέσο και σε κάθε ευκαιρία νά κάνουν διαχωρισμούς. Δεν είναι εύχρηστο όταν βλέπεις έλλοχεύουσες στην κοινωνία δυνάμεις νά προσπαθούν νά διατηρήσουν τό σκουριασμένο από προκαταλήψεις, από βιώματα, από συνθηματολογία παρελθόν, για νά τροφοδοτήσουν με δηλητήριο και τό μέλλον. Δεν είναι εύχρηστο όταν όσμιζεσαι γύρω σου ότι, επειδή προέρχεσαι από μειονότητα, σου βάζουν μιά διαφορετική ταμπέλλα από τούς άλλους, σε βλέπουν με άλλο μάτι. Δεν είναι εύχρηστο όταν βλέπεις προσωπικούς σου φίλους πολλών χρονών, σε μιά δεδομένη στιγμή κρίσεως των σχέσεών σας, νά σου πετούν τό διαχωρισμό της μειονότητας (π.χ. «ό Έβραϊός»).

ΟΛΕΣ ΟΙ ΜΕΙΟΝΟΤΗΤΕΣ υφίστανται — κακά τά ψέματα — ταπεινωτικούς διαχωρισμούς. Άλλοι σε μεγάλη κι άλλοι σε μικρή έκταση. Άλλοι ένστικτωδώς κι άλλοι όργανωμένα. Άλλοι από άγνοια κι άλλοι από ύπολογισμένη αντίδραση. Παντού. Κι αυτό είναι χαρακτηριστικό των κοινωνιών μας.

Μία ιστορική αναδρομή τά Δικαιώματα τών Μειονοτήτων

‘Η εξέλιξή τους στην Εύρώπη

Μέ τόν ὄρο δικαιώματα μειονοτήτων ἀποκαλοῦνται τὰ δικαιώματα πού ἔχαιραν οἱ Ἑβραῖοι καί ἄλλες ἐθνικές μειονότητες κατὰ τήν περίοδο μεταξύ τῶν δύο παγκοσμίων πολέμων σέ διάφορες χώρες, κυρίως τῆς ἀνατολικῆς καί τῆς νοτιοανατολικῆς Εὐρώπης, σύμφωνα μέ τίς διατάξεις τῶν συμφωνιῶν γιά τίς μειονότητες τῆς Συνθήκης τῶν Βερσαλλιών, τοῦ 1919. Στίς ὑπόλοιπες χώρες ἡ ἀντιμετώπιση τῶν ἐθνικῶν μειονοτήτων θεωρεῖτο σάν ἐσωτερική υπόθεση, ὑποκείμενη στούς νόμους τοῦ κάθε κράτους καί ὄχι στό διεθνές δίκαιο.

Στίς χώρες ἐκεῖνες πού δεσμεύονταν ἀπό τίς Συνθήκες γιά τίς Μειονότητες, διασφαλίζονταν ὀρισμένα ἐλάχιστα δικαιώματα γιά τοὺς Ἑβραίους καί τίς ἄλλες ἐθνικές μειονότητες καί ἡ Κοινωνία τῶν Ἐθνῶν ἐγκαθίδρυσε ἕναν εἰδικό μηχανισμό γιά τήν ἐπιτήρηση τῆς ἐφαρμογῆς τους. Αὐτά ἦσαν ἐπιπλέον δικαιώματα, πέρα ἀπό ἐκεῖνα τῆς ἀστικής, πολιτικῆς καί θρησκευτικῆς ἐλευθερίας.

Ἀφότου ἡ Γαλλική Ἐπανάσταση καί ὁ Ναπολέων ἐφεραν σέ ὀρισμένα τμήματα τῆς Εὐρώπης τή χειραφέτηση τοῦ ἀτόμου ὡς ἰσότητος πολίτη τοῦ κράτους, τὰ δικαιώματα τῶν μειονοτήτων ἐπεξέτειναν τήν ἀντίληψη τῆς ἰσότητος, συμπεριλαμβάνοντας καί ἐθνικές καί πολιτιστικές διαφορές πού ὑπῆρχαν μέσα στόν ἐδαφικό χώρο τοῦ κάθε κράτους.

Αὐτά τὰ ἐθνικά δικαιώματα διέφεραν ἀπό τή μεσαιωνική αὐτονομία στό ὅτι ἡ τελευταία προϋπέθετε μία κοινωνία ὑποδιαιρεμένη σέ συντεχνίες, κάθε μία ἀπό τίς ὁποῖες ζοῦσε σύμφωνα μέ τή δική της ξεχωριστή νομοθεσία. Ἀντίθετα, τὰ δικαιώματα τῶν μειονοτήτων, προϋπέθεταν μία ἰσότιμη κοινωνία, ὅπου τό ἄτομο, πέρα ἀπό τὰ ἀτομικά δικαιώματα, εἶχε καί τὰ δικαιώματα πού ἀπέρρεαν ἀπό τήν ἰδιότητα τοῦ ἀτόμου πού ἀνήκει σέ μία ἐθνική ἢ θρησκευτική μειονότητα.

Οἱ ὑποστηρικτές αὐτῆς τῆς ἰδέας προσέδωσαν σ’ αὐτή μέ τόν καιρό τελείως διαφορετικές ἐρμηνεῖες. Τά δικαιώματα τῶν μειονοτήτων ἔτειναν νά προσλάβουν περισσότερο κοσμικό χαρακτήρα, σέ ἀντίθεση μέ ἐκεῖνα τῆς θρησκευτικῆς μορφῆς· ὡς ἐκ τούτου, οἱ ὄροι πολιτιστικά, ἐθνικά ἢ γλωσσικά ἐναλλάσσονται μέ τόν ὄρο μειονότητα στά διάφορα νεότερα κείμενα.

‘Η ἀνάπτυξη τῆς ἰδέας περὶ μειονοτήτων

Ἡ ἰδέα αὕτη εἶναι ἀπόρροια τῶν πολυεθνικῶν κρατῶν τῆς ἀνατολικῆς Εὐρώπης πού ὑπῆρχαν στίς ἀρχές τοῦ 20οῦ αἰῶνα, τότε πού ἦταν ἀδύνατη ἡ χάραξη ἐδαφικῶν ἐνοτήτων γιά τήν ἀποκατάσταση τῶν ἰδιαίτερων ἐθνικῶν ὁμῶδων.

Ὁ Karl Renner, ἕνας Αὐστριακός σοσιαλιστής, ἐξέδωσε τό 1902 τό ἔργο του: «Der Kampf der Oesterreichischen Nationen um den Staat», ὅπου ἀνέπτυξε τήν ἰδέα ὅτι ἡ ἐθνική ἐνσωμάτωση ἀποτελεῖ πρωτίστως μία προσωπική καί ὄχι μία ἐδαφική υπόθεση. Ὡς ἐκ τούτου ὑποστήριζε ὅτι τό κράτος ἀντιπροσωπεύει μία ὁμοσπονδία ἐθνικοτήτων, χωρίς κανένα διαχωρισμό κράτους καί ἐθνότητας, ὅπως ὁ διαχωρισμός Ἐκκλησίας καί Κράτους. Ἐφόσον οἱ

«Ξεριζωμός». Ἔργο τῆς Ἀγγελικῆς Ἰσεβᾶ (Κορπι). Ἀπό τήν 24η Πανελλήνια Ἐκθεση Καλλιτεχνικῆς Ἀγγειοπλαστικῆς — Κεραμικῆς (1982).

Ἑβραῖοι ἀντιπροσωπεύουν μίαν par excellence ἐξεωραφική μειονότητα, ἡ ἰδέα ὅτι αὐτοί ἀποτελοῦν μιά ξεχωριστή ἐθνικότητα καί, συνεπῶς, ἔχουν δικαίωμα σέ κάποια ξεχωριστή ἐθνική ὕπαρξη, προσεῖλκυσε πολλοὺς ὁπαδούς μεταξύ τῶν ἀνατολικοευρωπαίων Ἑβραίων διανοουμένων. Ὁ Chaim Zhitlowsky καί ὁ Simon Dubnow στή Ρωσία καί ὁ Nathan Birnbaum στήν Αὐστρία, προσεῖλκυσαν ἀρχικά στήν ἰδέα τους γιά τήν ἐθνική αὐτονομία μιά μικρή ὁμάδα διανοουμένων.

Ὁ Zhitlowsky, ἕνας emigré σοσιαλιστής ἐπαναστάτης, προσπάθησε ἤδη στά 1883 νά συνδυάσει τό σοσιαλισμό μέ τόν ἐθνικισμό. Ἀπαίτησε γιά τοὺς Ἑβραίους «ἴσα ἐθνικά δικαιώματα μέ ὅλους τοὺς λαούς» καί ὑποστήριζε ὅτι μόνο μέσω τοῦ γλωσσικοῦ ἰδιώματος Γίντις θά μπορούσε νά ἐπέλθει ἡ κοινωνική καί ἡ ἐθνική ἀναγέννηση τοῦ ἐβραϊκοῦ λαοῦ. Ὑποστήριζε ὅτι ἕνα ἄτομο μπορεῖ νά ἐξακολουθεῖ νά ταυτίζεται μέ τήν ἐβραϊκή ἐθνότητα, ἀκόμα κι ἂν ἔχει ἐγκαταλείψει τήν ἐβραϊκή θρησκεία. Παρότρυνε τοὺς Ἑβραίους νά συμμετάσχουν στόν ταξικό ἀγῶνα σάν μιά ἐθνική ἐνότητα. Μόνος ἀνάμεσα στοὺς Ἑβραίους κοσμοπολίτες σοσιαλιστές, ὑποστήριζε τό σοσιαλισμό ἐπὶ ἐθνικοῦ ἐπιπέδου.

Τό 1897 ὁ Zhitlowsky ἀρχισε νά ἐκδίδει φιλοσοφικές μελέτες γύρω ἀπό τήν ἐβραϊκή ἱστορία κι ἕνα συνοπτικό πρόγραμμα δράσεως, πού ἀργότερα κυκλοφόρησε ὑπό μορφή βιβλίου, μέ τίτλο: «Pisma o starom i novom Yevrey-stvie» («Ἐπιστολές περὶ ἀρχαίου καί σύγχρονου Ἰουδαϊσμοῦ», 1907).

Ἡ κεντρική θέση του ἦταν ὅτι ἡ ἐθνική συνείδηση προσδιορίζεται, κυρίως, ἀπό τὰ πνευματικοπολιτιστικά στοιχεῖα καί ὅτι αὐτά τὰ ἐθνικά χαρακτηριστικά στοιχεῖα μποροῦν νά διατηρηθοῦν ἀπό τοὺς Ἑβραίους στίς χώρες τῆς Διάσπορας, ὅπως ἀκριβῶς αὐτά ἐπέζησαν, παρὰ τήν ἔλλειψη τοῦ ἐδαφικοῦ στοιχείου ἢ τῆς γλωσσικῆς ἐνότητος, ἀπό τῆς ἐποχῆς τῆς δεύτερης κοινοπολιτείας. Μετὰ τή χειραφέτηση τοῦ ἀτόμου, ἔλεγε, πρέπει νά ἀποδοθεῖ στοὺς Ἑβραίους, σάν μιά ὁμάδα ἀτόμων, τό δικαίωμα τῆς ἐθνικῆς αὐτονομίας μέσα στά πλαίσια τοῦ κράτους, ἀπὸ

κοινοῦ μέ τίς ἄλλες ἐθνικές μειονότητες. Ἡ ἐγκοσμοποίηση τῆς ἐθνικῆς ἰδέας, σέ ἀντίθεση μέ ἐκείνους πού εἶδαν τήν οὐσία τοῦ Ἰουδαϊσμοῦ στά πλαίσια τῆς θρησκείας, καί ἡ αἰσιόδοξη θεώρηση τοῦ μέλλοντος τοῦ Ἰουδαϊσμοῦ στή Διασπορά ὑπῆρξαν τά βασικά χαρακτηριστικά στοιχεῖα τῆς ἐμμονῆς τοῦ Zhitlowsky στήν ἰδέα τῆς ἐθνικῆς πολιτιστικῆς αὐτονομίας.

Ἡ ἐθνική πολιτιστική αὐτονομία ἀπό θεωρία μεταβάλλεται σέ λαϊκό κίνημα

Αὐτές οἱ πενιχρές ἀρχές περί αὐτονομίας, πού συνίσταντο σέ ἀκαδημαϊκοὺς διαλογισμούς, μεταμορφώθηκαν σέ ἕνα ἰσχυρότατο κίνημα κατά τή διάρκεια τῆς ἐπαναστάσεως στή Ρωσία (1904 — 1907). Τό κίνημα αὐτό ὑποχώρησε κατά τή διάρκεια τῶν ἐτῶν 1907 — 1915 καί δυνάμωσε πάλι τόσο στήν Ἀνατολή ὅσο καί στή Δύση, κατά τή διάρκεια τοῦ α' παγκοσμίου πολέμου. Ἐνας ἀριθμός μεσαστικῶν κομμάτων καί σοσιαλιστῶν στράφηκαν πρὸς τήν ἀφομοίωση, δηλαδή ἐπέζητησαν μόνον ἀστικά καί πολιτικά δικαιώματα καί ἀπομακρύνθηκαν ἀπό τήν ἐθνικιστική ταύτιση. Δέν πέρασε πολὺ καιρὸς, ὅμως, πού ἡ ἰδέα τῆς αὐτονομίας ἀναπτύχθηκε σ' ἕνα πανίσχυρο κίνημα καί τὰ περισσότερα ἐβραϊκά κόμματα υιοθέτησαν ἐθνικιστικά προγράμματα γιὰ τή Διασπορά.

Ἡ ἔνωση γιὰ ἴσα δικαιώματα τῶν Ἑβραίων, ἀποτελούμενη ἀπὸ φιλελεύθερους καί σιωνιστές τῆς μεσαίας τάξεως, συστήθηκε παράνομα τὸ 1905 καί ἐκφράσθηκε ὑπὲρ τῶν «ἀστικῶν πολιτικῶν καί ἐθνικῶν δικαιωμάτων... τῆς ἐλευθερίας, τῆς ἐθνικο - πολιτιστικῆς αὐτονομίας... μιᾶς συλλογικῆς αὐτονομίας τῆς Κεῖλ.ἀ. τῆς ἐλευθερίας τῆς γλώσσας καί τῆς σχολικῆς ἐκπαίδευσσεως». Αὐτὴ ἡ διακήρυξη υιοθετήθηκε παρὰ τίς ἀντιδράσεις τῆς ἀνώτατης ἡγεσίας τοῦ Ἑβραϊσμοῦ, ἡ ὁποία ἦταν κατά τοῦ περιορισμοῦ σέ ἐθνικά πλαίσια.

Ἐπίσης οἱ σιωνιστές, στή συνδιάσκεψη τοῦ Helsingfors τῆς Φινλανδίας, τὸ 1906, ἀπαίτησαν «τὴν ἀναγνώριση τοῦ ἐβραϊκοῦ ἐθνικισμοῦ καί τὸ δικαίωμα τῆς αὐτονομίας ἐφ' ὅλων τῶν ζητημάτων τῆς ἐβραϊκῆς ζωῆς». Τοῦτο ἐπιτεύχθηκε παρόλον ὅτι ἕνα μεγάλο μῆμα τοῦ πολιτικοποιημένου Σιωνισμοῦ παρέμεινε προσκολλημένο στήν ἀρχὴ ὅτι ἡ δημιουργικὴ ἐβραϊκὴ ζωὴ εἶναι δυνατὴ μόνο στήν Παλαιστίνη. Τὸ 1918, τὸ σιωνιστικὸ ἀρχηγεῖο ἐξέδωσε τὸ Manifesto τῆς Κοπεγχάγης, πού ἀπαιτοῦσε μίαν ἐθνικὴ ἑστία στήν Παλαιστίνη καί ἴσα δικαιώματα σέ ὅλες τίς ἄλλες χώρες, συμπεριλαμβανομένης «τῆς ἐθνικῆς αὐτονομίας, πολιτιστικῆς, κοινωνικῆς καί πολιτικῆς δικαιώματα γιὰ τοὺς Ἑβραίους τῶν χωρῶν μέ μεγάλο ἐβραϊκὸ πληθυσμὸ ἢ τῶν χωρῶν ἐκείνων πού ὁ ἐβραϊκὸς πληθυσμὸς τους τὸ ἀπαιτεῖ», καθὼς ἐπίσης τὴν εἰσδοχὴ τους στήν Κοινωνία τῶν Ἑθνῶν.

Οἱ ὁπαδοὶ τοῦ ἐθνικισμοῦ τῆς Διασπορᾶς τοῦ Dubnow, ἱδρύσαν τὸ 1906 τὸ Folkspartei (Λαϊκὸ Κόμμα), ἀλλὰ δὲν κατόρθωσαν νὰ προσελκύσουν πολλοὺς ὁπαδοὺς παραμένοντας, τελικὰ, μίαν πολὺ μικρὴ ὁμάδα. Τὸ 1897 ὁργανώθηκε ἡ Bund στή Ρωσία, τὴν Πολωνία καί τὴ Λιθουανία. Παρόλον ὅτι στήν ἀρχὴ ἡ Bund κατέστησε τὴν ταξικὴ πάλη σάν τὴν πρωταρχικὴ ὑπόθεση τοῦ ἀνῶνα της, σύντομα κατέστη ὁ ὑπέρμαχος τῆς ἰδέας τῆς αὐτονομίας, ἀποδίδοντας ἰδιαίτερη σημασία στὰ Γίντις, σάν τὴν ἐθνικὴ γλῶσσα. Οἱ προλεταριακὲς σιωνιστικὲς ὁμάδες [τὸ Κόμμα τῶν Ἑβραίων Σοσιαλιστῶν Ἑργατῶν (Sejmists), τὸ Ἑβραϊκὸ Σοσιαλδημοκρατικὸ Κόμμα, οἱ Ποαλέ Σιών καί τὸ Κόμμα τῶν Σιωνιστῶν Σοσιαλιστῶν Ἑργαζομένων] ἀπαίτησαν, μέ μικρότερη ἢ μεγαλύτερη ἐπιμονή, τὸ δικαίωμα τῆς ἐθνικῆς

αὐτονομίας. Παρόμοια κίνηση παρατηρήθηκε στὸν αὐστριακὸ Ἑβραϊσμό καί, κατὰ μικρότερο ποσοστὸ, στήν Ὄθωμανικὴ Αὐτοκρατορία καί τίς Ἡνωμένες Πολιτεῖες.

Ἔτσι, σέ διάστημα μικρότερο ἀπὸ δύο δεκαετίες, τὸ κίνημα γιὰ τὴν ἐθνικὴ αὐτονομία ἐξελίχθηκε ἀπὸ θεωρία σέ ἕνα μαζικὸ κίνημα. Κατὰ τὴ διάρκεια τοῦ α' παγκοσμίου πολέμου τὸ ἐπίκεντρο τῶν δραστηριοτήτων μεταπήδησε στὴ Δύση. Στὶς Ἡνωμένες Πολιτεῖες, μετὰ ἀπὸ πολυετεῖς διαβουλεύσεις, ὁργανώθηκε τὸ 1918 τὸ Ἀμερικανικὸ Ἑβραϊκὸ Συνέδριο, γιὰ τὴν ἐκπροσώπηση ἐνώπιον τῆς Διασκεψῆς τῆς Εἰρήνης τῆς ἐβραϊκῆς ὑποθέσεως γιὰ τὴν Παλαιστίνη καί τῶν δικαιωμάτων τῶν ἐβραϊκῶν μειονοτήτων στήν Εὐρώπη. Ἐπιπλέον υιοθετήθηκε τὸ «Ἑβραϊκὸ Σχέδιο γιὰ τὰ Δικαιώματα», πού θὰ παρουσιαζόταν στὴ Διάσκεψη τῆς Εἰρήνης.

Τὸ «Σχέδιο» αὐτό, πέρα ἀπὸ τίς ἐγγυήσεις γιὰ ἴσα ἀστικά, πολιτικά, θρησκευτικά καί ἐθνικά δικαιώματα, προέβλεπε τὴν αὐτόνομη διαχείριση τῶν κοινοτικῶν ἰδρυμάτων ἀπὸ τίς μειονότητες, τὸ σεβασμὸ τῶν γλωσσῶν τῶν ἐθνικῶν ὁμάδων καί τὴν μὴ ἐπιβολὴ διακρίσεων κατὰ τῆς τηρήσεως τοῦ Σαμπάτ. Τελικὰ, ἐνῶ στὶς ΗΠΑ ἐπετεύχθη μιά ἐλάχιστη συμφωνία τῶν θέσεων μεταξὺ τῶν ἐθνικιστῶν καί τῶν μελῶν τῆς μὴ ἐθνικιστικῆς Ἀμερικανο - Ἑβραϊκῆς Συμπροπῆς (American Jewish Committee), καμὶ παρόμοια συμφωνία δὲν ἐπιτεύχθηκε στήν Ἀγγλία ἢ τὴ Γαλλία.

Τὰ δικαιώματα τῶν μειονοτήτων στὴ Διάσκεψη τῆς Εἰρήνης (1919)

Στὴ Διάσκεψη τῶν Βερσαλλιών, οἱ Ἑβραῖοι πρωτοσυνέτησαν στὸν ἀγῶνα ὑπὲρ τῶν δικαιωμάτων τῶν μειονοτήτων. Ἀντιπροσωπεῖες καί ἐκκλήσεις ἀπὸ τοὺς Ἑβραίους πολλῶν χωρῶν συνέρρευσαν στὸ Παρίσι. Ἀμέσως καταβλήθηκε προσπάθεια γιὰ τὴ σύμψηξη ἐνὸς ἐνωμένου μετώπου καί ἔτσι δημιουργήθηκε μιά Ἐπιτροπὴ τῶν Ἑβραϊκῶν Ἀντιπροσωπειῶν (Comite des Delegations Juives).

Οἱ περισσότεροι ἀπὸ τοὺς ἀρχικά διαφωνοῦντες ὑπέκυψαν στὶς ἐπιθυμίες τῶν ἀνατολικοευρωπαίων Ἑβραίων, οἱ ὁποῖοι ἦσαν καί ἀμεσα ἐνδιαφερόμενοι. Οἱ ἀντιπροσωπεῖες ἀπὸ τὴ Γαλλία καί τὴ Βρεταννία, πού ἀρνήθηκαν νὰ προσχωρήσουν στήν Ἐπιτροπὴ τῶν Ἑβραϊκῶν Ἀντιπροσωπειῶν, συμφώνησαν νὰ μὴν ἀντιταχθοῦν ἐνεργὰ στὶς προσπάθειες τῆς πλειοψηφίας γιὰ τὴν ἀπόκτηση ἐθνικῶν δικαιωμάτων.

Οἱ εἰδικὲς Συνθήκες περί μειονοτήτων

Μετὰ ἀπὸ μακρόχρονης καί σθεναρῆς διαπραγματεύσεως, πού σέ μερικές περιπτώσεις κράτησαν μέχρι τὸ 1923, ὑπογράφηκαν οἱ Συνθήκες γιὰ τίς μειονότητες ἀπὸ τὰ νεοσυσταθέντα κράτη τῆς Πολωνίας, τῆς Τσεχοσλοβακίας, τῆς Ρουμανίας, τῆς Γιουγκοσλαβίας καί τῆς Ἑλλάδος, καθὼς καί ἀπὸ τὰ ἡττηθέντα κράτη τῆς Αὐστρίας, τῆς Οὐγγαρίας, τῆς Βουλγαρίας καί τῆς Τουρκίας. Ἐπίσης Διακηρύξεις πού ἐξέφραζαν τὸ σεβασμὸ τῶν συμφωνιῶν γιὰ τίς μειονότητες ἐξασφαλίσθηκαν ἀπὸ μέρους τῆς Λιθουανίας, τῆς Λετονίας, τῆς Ἑσθονίας, τῆς Ἀλβανίας καί πολλῆς ἄλλης περιοχῆς. Τὸ Ἰράκ ἐξέδωσε τὴ Διακήρυξη γιὰ τίς μειονότητες, εὐθύς μόλις κατέστη ἀνεξάρτητο κράτος, τὸ 1932.

Ἡ πολωνικὴ Συνθήκη γιὰ τίς μειονότητες κατέστη τὸ πρότυπο γιὰ ὅλες ὁσες ἀκολοῦθησαν. Ἀποτελεῖται ἀπὸ 12 ἄρθρα. Ὅρισμένα ἀπὸ αὐτὰ ἀναφέρονταν στὰ βασικά ἀστικά, πολιτικά καί θρησκευτικά δικαιώματα τῶν μειονοτήτων. Τὰ συγκεκριμένα δέ δικαιώματα τῶν ἐθνικῶν μειονοτήτων ἀναφέρονταν λεπτομερῶς. Οἱ Πολωνοὶ πολῖτες θά

ἦσαν ἐλεύθεροι νά χρησιμοποιοῦν «ὁποιαδήποτε γλῶσσα κατὰ τίς ἰδιωτικές συζητήσεις τους, στό ἐμπόριο, τή θρησκεία, τόν τύπο ἢ τίς πάσης φύσεως ἐκδόσεις καί τίς δημόσιες συγκεντρώσεις». Οἱ ἐθνικές μειονότητες διασφαλίσθηκαν γιά «τῇ χρησιμοποίησιν τῆς γλώσσας τους εἴτε προφορικῶς εἴτε γραπτῶς, ἐνώπιον τῶν δικαστηρίων». Ἦσαν ἐπίσης ἐξουσιοδοτημένοι «νά ἐγκαθιδρύσουν καί νά ἐλέγχουν, δι' ἐξόδων τους, φιλανθρωπικά, ἐκπαιδευτικά, θρησκευτικά καί κοινωνικά ἱδρύματα, μέ τὸ δικαίωμα τῆς ἐλεύθερης χρησιμοποίησεως ἐντὸς αὐτῶν τῆς δικῆς τους γλώσσας καί τῆς τηρήσεως τῆς θρησκείας τους». Διασφαλίσθηκε στίς μειονότητες τὸ δικαίωμα νά ἐγκαθιδρύουν σχολεῖα στή δική τους γλῶσσα καί νά παίρνουν ἰσότιμο μερίδιο ἀπὸ τίς δημόσιες δαπάνες ὑπὲρ τῶν «ἐκπαιδευτικῶν, θρησκευτικῶν καί φιλανθρωπικῶν σκοπῶν» τους. Τέλος, ἐν ὧσιν τῆς ἰδιαίτης θέσεως τῶν Ἑβραίων τῆς Πολωνίας, οἱ ὁποῖοι δέν ἦσαν συγκεντρωμένοι σέ μιά περιοχὴ ἀλλὰ ἦσαν διάσπαρτοι σ' ὅλη τὴ χώρα καί ἐν ὧσιν τοῦ πολωνικοῦ ἀντισιμιτισμοῦ, προστέθηκαν δύο εἰδικὰ «ἐβραϊκά ἄρθρα» γιά νά διασφαλίσουν τὴν ἰδιότυπη θέσιν τους. Τὸ ἄρθρο 10 τονίζει:

«Ἐκπαιδευτικές ἐπιτροπές διοριζόμενες κατὰ τόπους ἀπὸ τίς Ἑβραϊκές Κοινότητες τῆς Πολωνίας καί ὑποκείμενες στῇ γενικῇ ἐποπτεία τοῦ Κράτους. Θὰ ἀναλάβουν τὴ διανομὴ τοῦ ἀναλογούντος ἀπὸ τίς δημόσιες δαπάνες μερίδιου ὑπὲρ τῶν ἐβραϊκῶν σχολείων, σύμφωνα πρὸς τὸ ἄρθρο 9, καθὼς καί τὴν ὀργάνωσιν καί διαχείρισιν αὐτῶν τῶν σχολείων».

Τὸ ἄρθρο 11 διακήρυξε ὅτι: «Ἑβραῖοι δέν θὰ ἐξαναγκάζονται στὴν ἐκτέλεσιν ὁποιασδήποτε πράξεως πού συνεπάγεται τὴ βεβήλωση τοῦ Σαββάτου τους», μέ ἰδιαίτερη μνεία στὴν προσήλωση ἐμφανίσεως ἐνώπιον τῶν δικαστηρίων, τὴν ἀσκήσιν τοῦ ἐκλογικοῦ δικαιώματος ἢ τοῦ καθήκοντος ἐγγραφῆς στοὺς ἐκλογικοὺς καταλόγους».

Στὴ Συνθήκη περὶ μειονοτήτων προβλεπόταν ὅτι οἱ ὑποχρεώσεις γιά τίς μειονότητες θὰ πρέπει νά ἀναγνωρισθοῦν ὡς θεμελιώδης νόμος τῆς χώρας. Οἱ παραβιάσεις τῆς Συνθήκης θὰ ἐλέγχονταν ἀπὸ τὴν Κοινωνία τῶν Ἐθνῶν καί ἡ κράτη — μέλη τοῦ Συμβουλίου τῆς Κοινωνίας. Τὰ μέλη τῶν μειονοτήτων εἶχαν τὸ δικαίωμα νά προσφύγουν στοῦ Διαρκέσους Διεθνέος Δικαστηρίου τῆς Χάγης γιά τὴν παράβασιν τῶν ὅρων τῆς Συνθήκης.

Ὅρισμένες, ὅμως, χώρες ἀρνήθηκαν μέ ἐπιμονὴ τίς διατάξεις αὐτῶν τῶν Συνθηκῶν περὶ μειονοτήτων ἀλλὰ, τελικὰ, ὑποχρεώθηκαν νά τίς ὑπογράψουν. Σέ ὁρισμένες Συνθήκες παραλείφθηκαν τὰ εἰδικὰ «ἐβραϊκά ἄρθρα».

Γενικά μεταξύ τῶν Ἑβραίων ὑπῆρξε ἱκανοποίησις γιά τίς διατάξεις τῶν Συνθηκῶν περὶ μειονοτήτων. Πολλοὶ ἦσαν ἐκεῖνοι πού πανηγύριζαν γιά τὴ νέα ἐποχὴ πού χάραξε καί πού τοὺς παρέιχε τὴ δυνατότητα νά ζήσουν τὴ δική τους ζωὴ καί νά ἀναπτύξουν τὸ δικό τους πολιτισμό.

Ὁ Θεσμός γιά τίς μειονότητες ἀντιπροσώπευε μιά ἀξιοθαύμαστη προσπάθεια διεθνοῦς ἐλέγχου, πού ἐπέζησε ἐπὶ μιά εἰκοσαετία περίπου. Παρ' ὅλες τίς ἀτέλειές του, οὐσιαστικές καί διαδικαστικές, θὰ μπορούσε νά ἀναπτυχθεῖ σέ ἕναν πολὺ ἰσχυρὸν Θεσμό γιά τὴν προστασίαν τῶν μειονοτήτων. Παρ' ὅλα αὐτὰ κατέρρευσε μαζί μέ τὴν Κοινωνία τῶν Ἐθνῶν πού τὸν ὑπέθαλψε. Ὁ Θεσμός αὐτός βοήθησε στὴν ἀποφυγὴ σοβαρῶν διαταραχῶν, παρέχοντας στίς μειονότητες μιά διέξοδο σέ διεθνεῖς διατάξεις γιά τὴν ἐπίλυσιν τῶν παραπόνων τους καί χρησιμεύοντας σάν ἕνα φραγμὸς ἐναντίον τοῦ καταπιεστικοῦ σωβινισμοῦ. Στὰ περισσότερα κράτη μέ μειονότητες ὑπῆρχαν διατάξεις ὑπὲρ τῆς ἐθνικῆς παιδείας καί τῆς προστασίας ἀπὸ ἀνεπιθύμητη

«Ἑβραῖος ἔμπορος», 1860. Ἔργο τοῦ H. Van Lennep. (Συλλογὴ Ἑβραϊκοῦ Μουσείου Ἑλλάδος).

«Χαχάμ καί Χήρα στό Πέρα στὴν Κωνσταντινούπολη», 1850. Ἔργο τοῦ Preziosi (Συλλογὴ Ἑβραϊκοῦ Μουσείου Ἑλλάδος).

ἀφομοίωση καί ὁρισμένα ἀπ' αὐτὰ τὰ κράτη πειραματίσθηκαν σέ ἀρκετὰ μεγάλη ἔκτασιν, μέ δική τους πρωτοβουλία, γύρω ἀπὸ τὰ αὐτόνομα ἱδρύματα τῶν μειονοτήτων.

Ἡ βασικὴ ἀδυναμία τοῦ Θεσμοῦ αὐτοῦ ἐγκειτο στὴν ἀρνήσιν τῶν κρατῶν μέ μειονότητες νά τηρήσουν καλοπιστα αὐτές τίς διεθνεῖς δεσμεύσεις τους. Ὅρισμένες ἀπὸ

Τό νά ἀνήκεις σέ Μειονότητα εἶναι μοναδικό καί ἰδιαίτερο

Τό νά ἀνήκεις σέ κάποια μειονότητα ἀποτελεῖ, στό βῆθος, προνόμιο καί ρύχη. Σημαίνει ὅτι εἶσαι ὁ φορέας μιᾶς διαφορᾶς πού ἀνατρέπει τίς βεβαιότητες καί ξεσκεπάζει τίς προκαταλήψεις. Δέν χωρᾷ ἀμφιβολία ὅτι γιά τό λόγο αὐτό οἱ μειονότητες ἐνόχλησαν πάντα τὰ κατεστημένα συστήματα, τὰ ὁποῖα τίς καταδίωξαν καί τίς καταπολέμησαν μέχρι τόν ὀργανωμένο θάνατο, μέχρι τή γενοκτονία.

Τό νά ἀποτελεῖς μειονότητα σημαίνει τό νά βρίσκεσαι στήν ἀπειρή ἰδιαιτερότητα. Σημαίνει τό νά τοποθετεῖσαι στή ρήξη, ἐκείνη πού προσδίδει καί ἐπιβάλλει μιᾶ σπάνια καί ἰδιαίτερη ταυτότητα. Ἐτσι ἡ ἰδιαιτερότητα γίνεται ἀνοιγμα πρὸς τό ἀγνωστο, πλοῦτος καί αἰνίγμα. Σέ τελική ἀνάλυση ἂν δέν ἦταν τόσο ἰσχυρή ἡ δικτατορία τῆς ὁμοιότητας, θά μπορούσε τό κάθε ἄτομο νά διεκδικήσει γιά τήν ὑποκειμενικότητά του, τό μοναδικό καί τό ἰδιαίτερο, σέ σημεία πού καμιά ἔννοια νά μὴν τὸ ἐκφράζε καί νά μὴν τὸ ἐξαντλοῦ σέ σέ τίποτα.

Καθὼς λέει ὁ Γερμανὸς ἀναρχικὸς φιλόσοφος τοῦ 19ου αἰῶνα, ὁ Μάξ Στίρνερ: «Εἶμαι ὁ ἰδιοκτήτης τῆς ἰσχύος μου καί εἶμαι τέτοιος ὅταν θεωροῦμαι μοναδικός (...). Μά καί ἂν στηρίζω τήν ὑπόθεσή μου σέ μένα, τό μοναδικό ἀπὸ τῆς μεριάς του στηρίζεται στὸν ἐφήμερο δημιουργό του, πού σπαράσσει ὁ ἴδιος τὸν ἑαυτὸ του καί θά μπορούσα νά πῶ: Δέν στηρίζω τήν ὑπόθεσή μου στό τίποτα». (Σ.Σ.: Ἀπὸ τό βιβλίο «Τὸ μοναδικό καί ἡ ἰδιοκτησία του»).

Τό καθετί, ὅμως, ἐπενεργεῖ γιά νά πληγεῖ αὐτό τό αἰσθημα ἰσχύος (καί εὐθραυστότητας), ὥστε νά ἀποσπαστεῖ ἀπὸ τό ἄτομο ὅ,τι καθαρὰ τοῦ ἀνήκει. Ἡ ἐλευθερία τοῦ νά μὴ γίνῃ ἀντικαταστατό. Σχεδὸν παντοῦ ἀναζητεῖται ἡ ὁμοιομορφοποίηση, ἡ ἐκμηδένιση τοῦ καθετί πού θά μπορούσε νά ἐμφανιστεῖ καί νά διαταράξει τό τοπίο τῆς τάξης καί τῆς κατασκευασμένης ἁρμονίας.

Ἡ κάθε μειονότητα εἴτε βρίσκεται σέ γκέτο εἴτε σέ διασπορά, ἀποτελεῖ ἐξ αἰτίας τοῦ ὅτι ἀπειλεῖται ἡ ὑπαρξή της, μιᾶ ἀντίσταση τοῦ πολιτισμοῦ καί τῆς κοινότητάς ἀπέναντι στήν ὁμοιομορφοποίηση τῆς σκέψης καί τῶν προσώπων. Ὁ πολιτισμὸς πού στρέφεται ἐναντὶα σέ μειονότητες πιστοποιεῖ ἰὴν παρακμή του καί ὁμολογεῖ τήν ἀποτυχία του.

Ἐτσι πάνω στὸν κατάστιχτο χάρτη τοῦ δυτικοῦ 20οῦ αἰῶνα θά διαβάσουμε τὴ συστηματικὴ ἐξολοθρευση πολλῶν μειονοτήτων: Τὴ σφαγὴ τῶν Ἰνδιάνων ἀπὸ τοὺς Λευκοὺς Ἀμερικανούς, πού ἄρχισε πρὶν ἀπὸ τίς ἀρχές αὐτοῦ τοῦ αἰῶνα, τὴ γενοκτονία ἐνάντια ἐκατομμυρίου Ἀρμενίων ἀπὸ τοὺς Τούρκους (1915–1917), τὴν ἐκμηδένιση ἐξ ἐκατομμυρίων Ἑβραίων καί τσιγγάνων ἀπὸ τοὺς ναζιστές.

Ὅλα αὐτὰ δέν φαίνεται ὥσὸς ὅτι εἶναι ἀρκετά. Ἡ καταδίωξη τῶν ἐθνικῶν, γλωσσικῶν καί θρησκευτικῶν μειονοτήτων συνεχίζεται μὲ μεθόδους λίγο πολὺ σύγχρονες.

Στὸν ἀραβοϊσλαμικὸ κόσμο εἶχαν πάντα οἱ μειονότητες τὴ θέση τους, μὰ πρόκειται γιά θέση στήν ὁποία τίς περιορίζουν. Στὸ ἀνθρώπινο ἐπίπεδο ὑπάρχει συνύπαρξη, ἀλλὰ στὸ νομικὸ καί πολιτικὸ πεδίο ὑπάρχει ὁ ἀποκεφαλισμός. Εἶναι ἀναγνωρισμένες μονάχα ὅταν παραμένουν στήν κατάσταση αὐτή.

Ἀπὸ τὴ στιγμή πού διαδηλώνουν τὴ θέληση γιά συμμετοχὴ ἐνεργητικότερη στὶς ὑποθέσεις τῆς Πολιτείας, ἀνακαλοῦνται στήν τάξη. Τὸ Ἰσλάμ, ἔτσι ὅπως χειραγωγεῖται σήμερα ἀπὸ πολιτικὲς ὁμάδες, δέν φαίνεται ν' αὐτὸς παραχωρεῖ μεγαλύτερη θέση καί μπορεῖ κανεὶς νά φοβᾶται μήπως πέσουν θύματα μιᾶς πρόσκαιρης ἐλλείψεως ἀνεκτικότητας (τὸ Ἰσλάμ ὑποστήριζε πάντα τὴν ἀνεκτικότητα καί τὸ σεβασμὸ τοῦ ἄλλου, κύρια ἂν εἶναι ξένος πρὸς τὴ μουσουλμανικὴ κοινότητα). Ὅσο γιά τὴ σημερινὴ κατάσταση μπορεῖ κανεὶς νά διαπιστώσει ὅτι ὅσο περισσότερο θά στερεῖται δημοκρατικῶν ἀρχῶν ὁ ἀραβοϊσλαμικὸς κόσμος, τόσο λιγότερο οἱ (θρησκευτικὲς κύρια) μειονότητες θά προστατεύονται ἀπὸ τὸ φανατισμό.

✱

[Τοῦ Ταῦαρ Μπέν Τζελοῦν, ἀπὸ τῆς «Μόντ». Ἀναδημοσίευση ἀπὸ τῆς «Θεσσαλονίκης», 28.4.1982].

Η ΜΕΙΟΝΟΤΙΚΗ ΟΜΑΣ

Σύμφωνα μὲ τὸν ὀρισμὸ τῶν Oscar καί Mary Hanlin «ἡ μειονοτικὴ ὁμάς... εἶναι μιὰ χαλαρὰ συνένωσις ἀτόμων, ἐχόντων συνείδησιν κοινῆς προελεύσεως καί ὀργανωμένων, μέχρις ἐνὸς ἐπιπέδου, εἰς ἐθελοντικὰς ἐνώσεις, αἵτινες μεταφέρουν σαφὴ κοινωνικὴν καί πολιτιστικὴν κληρονομίαν ἀπὸ γενεᾶς εἰς γενεάν». Ἡ μειονοτικὴ ὁμάς συνδέεται στενῶς πρὸς τὸν συγγενικὸν δεσμόν, διότι «ἐντὸς (τῆς μειονοτικῆς ὁμάδος) ἡ οἰκογένεια παίζει σημαντικὸν ρόλον, καθ' ὅσον διὰ τῆς οἰκογενείας ἡ μειονοτικὴ ἐπιρροή ἐπεκτείνεται ἐν τῷ χρόνῳ». Τὰ διακρίνοντα χαρακτηριστικὰ τῶν μειονοτικῶν ὁμάδων εἶναι τὸ χρῶμα, ἡ ἐθνικὴ ἢ τοπικὴ προέλευσις, ἡ θρησκεία ἢ συνδυασμός αὐτῶν.

N. Smelser, *Κοινωνιολογία τοῦ Οἰκονομικοῦ Βίου*, (ἐλλ. μεταφρ. Ἀθήνα: Παπαζήσης, σελίς 95).

Πές Το 'Υπνο

Ἡ ζωή τῶν μεταναστῶν ἦταν κι εἶναι πάντα δύσκολη. Τό παρακάτω απόσπασμα εἶναι τό πρώτο κεφάλαιο τοῦ βιβλίου «Πές Το 'Υπνο» τοῦ Χένρυ Ρόθ.

Τό «Πές Το 'Υπνο» δημοσιεύτηκε γιά πρώτη φορά τὸ 1934. Ἀλλά κριτικοί καί ἀναγνωστικό κοινὸ τὸ ξαναανάκλυσαν πρὸς τὸ τέλος τῆς δεκαετίας 1950 - 60, ἔτσι πού θεωρεῖται ἀπὸ τότε ὡς ἡ πιὸ κλασικὴ περιγραφή τῆς κατάστασης τῶν πρώτων μετναστών στὶς ἀρχές τοῦ αἰῶνα. Ὁ ἴδιος ὁ Χένρυ Ρόθ ἔφθασε παιδί στή Νέα Ὑόρκη ἀπὸ τὴν Αὐστρο - Οὐγγαρία, δίδαξε ἀργότερα σέ σχολεῖα μέσης ἐκπαίδευσης καί ζεῖ σήμερα στὸ Ἀλμπιουκερκ τοῦ Νέου Μεξικού.

Ἡ ἀναδημοσίευση γίνεται ἀπὸ τὸ περιοδικό «Διάλογος» τῆς Ὑπηρεσίας Διεθνούς Ἐπικοινωνίας τῶν ΗΠΑ, κατόπιν εἰδικῆς ἀδείας πρὸς τὸ περιοδικό μας.

Τὸ μικρὸ λευκὸ ἀτμόπλοιο «Πήτερ Στιούβεσαντ», πού κουβαλοῦσε τούς μετανάστες ἀπὸ τὴ δυσωδία καί τὸ βουητὸ τοῦ καταστρώματος στὴ δυσωδία καί τὸ βουητὸ τῶν νεοϋορκέζικων πολυκατοικιῶν, κυλοῦσε ἀπαλὰ πάνω στὸ νερό, πλαῖ στὴν πέτρινη προκυμαῖα καί τὴν ἀπάνεμη πλευρὰ τῶν μαυρισμένων παραπηγμάτων καί νεοκτιστῶν τούβλινων κτιρίων τοῦ Ἑλλῆς Ἀιλαντ. Ὁ κυβερνήτης τοῦ πλοίου περίμενε καί τούς τελευταίους ὑπαλλήλους, τούς ἐργάτες καί τούς φύλακες νά μαρκάρουν προτοῦ λύσει τὰ παλαμάρια καί βάλει πλῶρη γιὰ τὸ Μανχάτταν. Μιά καί ἦταν Σάββατο ἀπόγευμα καί τοῦτο τὸ τελευταῖο ταξίδι τοῦ Σαββατοκύριακου, ὅσοι θάμεναν πίσω θάπρεπε νά περιμένουν μέχρι τὴ Δευτέρα. Ἡ σειρήνα τοῦ πλοίου ἐβγαλε τὸ βραχνό, προειδοποιητικὸ τῆς σφύριγμα. Μερικὲς σιλουέτες μέ φόρμα ξεπρόβαλαν ἀπ' τὶς ψηλὲς πόρτες τοῦ κτιρίου τῆς Ὑπηρεσίας Μετανάστευσης κι ἄρχισαν νά κατηφορίζουν τὸ γκριζὸ πλακόστρωτο, πού ὁδηγοῦσε στὴν ἀποβάθρα.

Ἦταν Μῆης τοῦ 1907, τῆς χρονιάς πού ἐμελλε νά φέρει τούς περισσότερους μετανάστες στὶς ἀκτές τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν. Ὁλόκληρη ἐκείνη τὴν ἡμέρα, ὅπως καί ὅλες τὶς μέρες ἀπ' τὴν ἀρχὴ τῆς ἀνοιξης, τὰ καταστρώματα τοῦ πλοίου ἦταν πλημμυρισμένα μέ ἑκατοντάδες ξένους, ἀνθρώπους ἀπὸ κάθε γωνιά τῆς Γῆς. Ὅλη τὴν ἡμέρα τὰ καταστρώματα ἔδιναν τὴν ὄψη πολύχρωμου μωσαϊκοῦ, γιομάτα ζωηρόχρωμα κοστούμια ἀπὸ ἄλλες χώρες.

Ὅλη μέρα, οἱ λαρυγγώδεις διαπεραστικές φωνές, τὰ ἐπιφωνήματα θαυμασμοῦ, οἱ συνεχεῖς ἐκδηλώσεις χαρᾶς, ξεχύνονταν ἀπὸ τὰ καταστρώματα τοῦ πλοίου, σχηματίζοντας ἓνα ἀλλόκοτο ἀνακάτωμα ἤχων. Τώρα ὅμως τὰ καταστρώματα ἦσαν ἄδεια, ἤρεμα κάτω ἀπ' τὸ φῶς τοῦ ἡλίου, σάμπως τὰ ξεστὰ τους σάνιδια ν' ἀναπαύονταν ὕστερα ἀπὸ τὴν ἐνταση καί τὴν πίεση τῶσων χιλιᾶδων ποδιῶν. Ὅλοι οἱ ἐπιβάτες τοῦ καταστρώματος τῶν πλοίων, πού εἶχαν ἀρᾶξει κείνη τὴν ἡμέρα - ἔχοντας πάρει ἄδεια εἰσόδου στὴ χώρα - εἶχαν ἤδη περάσει ἀπὸ τὸν ἔλεγχο ἐκτὸς ἀπὸ δύο: μιά γυναῖκα μ' ἓνα παιδάκι στὴν ἀγκαλιά. Κι οἱ δύο τους εἶχαν μόλις ἀνεβεῖ πάνω στὸ πλοῖο καί τούς συνόδευε ἓνας ἀνδρας.

Τοῦτοι οἱ ἀργοπορημένοι ἐπιβάτες δέν παρουσίαζαν τίποτα τὸ ἰδιαίτερα ἀσυνήθιστο. Ὁ ἀνδρας εἶχε σίγουρα ζήσει ἤδη μερικὰ χρόνια στὴν Ἀμερικὴ καί τώρα ἔφερνε

«Ζευγάρι στο Ούέστ Σάιντ». Τοῦ Τέντ Χόροβιτς.

κοντὰ του γυναῖκα καί παιδί. Ἐδειχνε νά ἔχει ζήσει τὸν περισσότερο καιρὸ στὴν κάτω Νέα Ὑόρκη, γιατί δέν ἐμοιαζε νά τοῦ κάνει ἐντύπωση τὸ Ἀγαλμα τῆς Ἐλευθερίας ἢ κι ἡ ἴδια ἡ πόλη, ὅπως ξεπρόβαλλε πλαῖ στὸ νερό ἢ οἱ γέφυρες, πού ἀκτινωτὰ περνοῦσαν πάνω ἀπὸ τὸ Ἦστ Ρίβερ - ἡ ἴσως καί νάταν πολὺ ἀναστατωμένος γιὰ νά μπορεῖ νά θαυμάσει τὰ γύρω του. Φοροῦσε τὰ συνηθισμένα ροῦχα τοῦ μέσου Νεοϋορκέζου ἐκείνης τῆς ἐποχῆς - ἀκοῦρα καί σοβαρά. Ἐνα μαῦρο καπέλλο τόνιζε τὸ αὐστηρὸ καί χλωμὸ τοῦ πρόσωπο. Εἶχε ἓνα σακκάκι, πούπεφτε μπόλικο στὸ ψηλὸ κι ἀδύνατο κορμί του καί κούμπωνε ψηλά, κοντὰ στὸ λαιμό, ἀφήνοντας ἐκεῖ τριγωνικὸ ἀνοιγμα. Μέσα ἀπὸ τὸ ἀνοιγμα πρόβαλλε σφιχτοδεμένη μιά μαῦρη γραβάτα, πού ἐβγαίνει μέσα ἀπὸ τὸ σκληρὸ, ἄσπρο κολλάρο. Ὅσο γιὰ τὴν γυναῖκα θάλεγε κανεὶς ὅτι ἔδειχνε Εὐρωπαία, ὄχι τόσο ἀπὸ τὰ ροῦχα, ὅσο ἀπὸ τὸ βλέμμα, πού δειλὸ καί γεμάτο ἐρωτηματικὰ ἔπεφτε μιά στὸν ἀνδρα καί μιά στὸ λιμάνι. Τὰ ροῦχα τῆς μάλιστα ἦταν ἀμερικάνικα - μαῦρη φούστα, ἄσπρη μπλούζα καί μαῦρη ζακέττα. Θάχε σίγουρα φροντίσει ὁ ἀντρας τῆς νά τῆς τὰ στείλει ἀπὸ τὴν Ἀμερικὴ, ἢ ἴσως καί νὰ τῆς τὰ εἶχε φέρεי ὁ ἴδιος στὸ Ἑλλῆς Ἀιλαντ ὅπου ἐκείνη θὰ τὰ εἶχε φορέσει στὰ γρήγορα, προτοῦ ξεκινήσει γιὰ τὸ λιμάνι.

Μονάχα τὸ μικρὸ παιδί, πού κρατοῦσε στὴν ἀγκαλιά τῆς, εἶχε ἓνα χαρακτηριστικὰ ξενικὸ ντύσιμο. Καί τὴν ἐντύπωση αὐτὴ τὴν ἔδινε κυρίως τὸ γαλάζιο ψάθινο καπέλλο του μέ τὶς κορδέλλες καί γαλάζιες βούλες, πού κρέμονταν, δεξιά κι ἀριστερά, πάνω στοὺς ὠμους του.

Ἄν δέν ἦταν τὸ ἀλλόκοτο καπέλο τοῦ παιδιοῦ, κανεὶς δέν θὰ πρόσεχε τούς νεοφερμένους μέσα στὸ πλήθος, γιατί δέν ἔδειχαν φρεσκοφασμένοι μετανάστες. Δέν κουβαλοῦσαν μὸγους μέ σεντόνια καί κουβέρτες οὔτε τεράστια ψάθινα πανέρια οὔτε πουπουλένια παπλώματα οὔτε κοῦτες μέ γλυκά, τυριά ἢ λουκάνικα. Ὅμως, παρ' ὅλα αὐτὰ, καί παρ' ὅλο τὸ τελειῶς κοινὸ καί ἀσήμαντο παρουσιαστικὸ τους, δύο ἀνδρες ντυμένοι ἐργατικῆς φόρμες, πού ξάπλωναν νωχελικά στὴν πρύμνη τοῦ карабиού καπνίζοντας τὸ τσιγάρο τους, γύρισαν καί τούς κοίταξαν μέ περιέργεια. Κι ἡ γριούλα πλανόδια πωλήτρια, πού καθόταν πιὸ πέρα μ' ἓνα καλάθι πορτοκάλια πάνω στὰ γόνατα, κύτταξε κι αὐτὴ λοξὰ πρὸς τὸ μέρος τους.

Ἡ ἀλήθεια εἶναι πὼς ὑπῆρχε κάτι τὸ ἀλλιώτικο στὴ συμπεριφορὰ τους. Ἡ γριά πωλήτρια καί τὰ δύο παλικάρια μέ τὶς φόρμες εἶχαν δεῖ πολλοὺς ἀνδρες νὰ σμίσουν μέ τὶς γυναῖκες τους καί τὰ παιδιὰ τους, ὕστερα ἀπὸ μακρὸ χωρισμό, γιὰ νά ξέρουν, λίγο - πολὺ, πὼς συμπεριφέρονται αὐτοὶ οἱ ἀνθρωποι. Οἱ πιὸ κεφάτες ράτσες, οἱ Ἴταλοι λόγου χάρι, συχνὰ χοροπηδοῦσαν ἀπ' τὴ χαρὰ καί στροβιλίζον-

ταν, ἀγκαλιαζοντας ὁ ἕνας τὸν ἄλλον. Οἱ Σουηδοί, πάλι, κυτταζονταν μέσα στὰ μάτια, κοντανασαινοντας μὲ ἀνοιχτό τὸ στόμα, σάν λαχανιασμένα σκυλιά. Οἱ Ἑβραῖοι, ἀπὸ τὴν ἄλλη μεριά, κλαίγανε, τραυλίζανε καὶ μὲ τὶς ἀτσαλές χειρονομίες τους κινδύνευαν νὰ βγάλουν ὁ ἕνας τὰ μάτια τοῦ ἀλλοινοῦ. Ἄν πείς καὶ γιὰ τοὺς Πολωνούς, ἔμπηζαν τὶς φωνές καὶ τραβοῦσαν ὁ ἕνας τὸν ἄλλον ἀπὸ τὰ μπράτσα, σάν νάθελαν νὰ ἀλλολοξεσχισθοῦν. Ὅσο γιὰ τοὺς Ἑγγλέζους, τοὺς ἔβλεπε, ὑστερα ἀπὸ ἕνα φευγαλέο φιλί, νὰ κάνουν μιὰ κίνηση πρὸς τὰ μπρός, σάν γιὰ ν' ἀγκαλιασθοῦν, ἄλλα νὰ μὴν ὀλοκληρῶνουν ποτέ αὐτὸ τὸ ἀγκάλιασμα. Ὅμως τοῦτοι δῶ οἱ δυὸ στέκονταν σιωπηλοί, χωρὶς ὁ ἕνας ἀπ' τὸν ἄλλον. Ὁ ἄνδρας ἀτένιζε τὴ θάλασσα μὲ βλέμμα ἀπομακροῦ, καὶ ἂν ἀκόμα γύριζε πρὸς τὴ μεριά τῆς γυναίκας του, τότεκανε ριχνοντας περιφρονητικές ματιές στὸ ψάθινο καπέλλο τοῦ μικροῦ, ποὺ ἐκείνη κρατοῦσε στὴν ἀγκυλιά τῆς. ἔπειτα ἔστρεφε τὰ μάτια του πρὸς τὸ κατὰστρωμα, μὴπως καὶ τοὺς παρακολουθοῦσε κανεὶς. Ἡ γυναίκα, στὸ πλαι τοῦ, τὸν κυττοῦσε στενοχωρημένα, μὲ μάτια γεμάτα ἰκεσία, ἐνῶ τὸ παιδάκι, σφιγμένο πάνω στὸ στήθος τῆς, μὲ ἐκφραση τρομαγμένη, ἔβλεπε μιὰ πολὺ περιέργη συνάντησιν.

Στέκονταν ἔτσι, ὄρθιοι καὶ σιωπηλοί, γιὰ κάμποσα λεπτά. ὥσπου ἡ γυναίκα, σάν σπρωγμένη καὶ ἀκουμπώντας τὸ χέρι τῆς στὸ μπράτσο του, εἶπε δειλά, μιλώντας ἑβραϊκά: «Τοῦτη δῶ λοιπὸν εἶναι ἡ Γῆ τῆς Ἐπαγγελίας;» Ὁ ἄνδρας κατὰ γρύλισε μὰ δὲν ἔδωσε ἀπάντησιν. Ἐκείνη ἀνάσανε, σάν νάθελε νὰ πάρει κουράγιο, καὶ εἶπε τρεμάμενα: «Νὰ μὲ συμπαθῇς. Ἄλμπερτ, φέρθηκε τόσο κουτά». Σταματήσε, περιμένοντας μιὰν ἀναλαμπὴ γλύκας, μιὰ κουβέντα του, ποὺ δὲν ἦρθε ὅμως. «Ἄλμπερτ», συνέχισε, «μοιάζεις τόσο ἀδύνατος καὶ κουρασμένος. Καὶ τὸ μουστάκι σου, τὸ ξύρισες». Τὸ βλέμμα του τὴν κάρφωσε ἀπότομα. «Ἐ, κι ἔπειτα;»

«Πρέπει νὰ υπέφερες σὲ τοῦτη δῶ τὴ χώρα», τοῦ εἶπε μαλακά, παρ' ὅλο ποὺ τὴν ἀποπῆρε. «Ποτέ δὲν μοῦγραψες δυο λόγια. Εἶσαι ἀδυνατισμένος. Ἀχ καὶ δῶ σὲ τοῦτο τὸν καινοῦργιο τόπο ὑπάρχει ἡ ἴδια φτώχεια. Δὲν τρῶς ἀρκετά. Τὸ βλέπω, ἔχεις ἀλλάξει».

«Αὐτὸ δὲν ἔχει καμιά σημασία», τὴν ἀντίκοψε κείνος, ἀγνοώντας τὰ πονετικά τῆς λόγια. «Δὲν εἶναι λόγος νὰ μὴ μ' ἀναγνώρισεις. Ποιὸς ἄλλος θὰ σὲ περίμενε δῶ πέρα; Ξέ-

ρεις κανένα ἄλλο σὲ τοῦτον τὸν τόπο;».

«Ὅχι» ἀπάντησε μὲ διαλλακτικὸ ὕφος ἐκείνη. «Ἦμουν ὅμως τόσο ἀλαφιασμένη. Ἄλμπερτ. Σὲ παρακαλῶ, ἀκουσέ με. Ἦμουν ζαλισμένη. Κι αὐτὴ ἡ ἀτέλειωτη ἀναμονὴ σὲ κείνη τὴν τεράστια αἰθουσα ἀπὸ τὸ πρῶ! Αὐτὴ ἡ φοβερὴ ἀναμονή. Θεέ μου! Τοὺς ἔβλεπα ὁδους νὰ φεύγουν, τὸν ἕνα μετὰ τὸν ἄλλον. Τὸν τσαγκάρη μὲ τὴ γυναίκα του, τὸν χαλκωματὰ ἀπ' τὸ Στρίζ μὲ τὴ γυναίκα του καὶ τὰ παιδιά του. Ὅλοι αὐτοὶ πάνω στὸ «Καίξερνιν Βικτώρια». Καὶ ἐγώ; Ἐγὼ ἔμενα πίσω. Αὐριο εἶναι Κυριακὴ καὶ μοῦπαν πῶς κανεὶς δὲν μποροῦσε νάρθει νὰ μὲ πάρει. Τὶ θὰ γινόταν ἂν μ' ἔσταλναν πίσω; Μοῦρθε τρέλλα!».

«Καὶ φταίω ἐγὼ γι' αὐτό;» τὴ ρώτησε μὲ ὕφος ἀπειλητικό.

«Ὅχι, ὄχι. Φυσικά ὄχι. Ἄλμπερτ. Νά, ἤθελα μόνο νὰ σοῦ ἐξηγήσω».

«Ἐ, τότε, ἄσε με νὰ σοῦ ἐξηγήσω καὶ ἐγώ», τῆς εἶπε κοφτά. «Ἐκανα ὅ,τι μποροῦ. ἂ. Πῆρα μὴς μέρας δόεια ἀπ' τὸ μαγαζί. Τηλεφώνησα σ' αὐτὴ τὴν ἀναθεματισμένη ἑταιρία «Χάμπουργκ - Ἀμέρικα» τέσσερις φορές. Καὶ κάθε φορὰ μοῦλεγαν ὅτι δὲν εἶσαι μέσα στὸ καράβι».

«Δὲν ὑπῆρχε πιά εἰσιτήριο γιὰ τὴν τρίτη θέση κι ἀναγκάσθηκα νὰ πάρω κατὰστρωμα...».

«Ναί, καλὰ, ὅλ' αὐτὰ τὰ ξέρω τώρα. Δὲν μποροῦσε νὰ γίνεῖ ἄλλιῶς. Ἦρθα ὅμως ἴσαμε δῶ. Μὲ τὸ τελευταῖο καράβι. Κι ἐσύ τί ἔκανες; Οὔτε μ' ἀναγνώρισες. Οὔτε ποὺ μὲ ξέρες». Ἀκούπησε τοὺς ἀγκῶνες του πάνω στὴν κουπαστὴ, ἀποστρέφοντας τ' ὀργισμένο πρόσωπό του. «Νὰ πῶς μὲ καλωσορίζουν!».

«Νὰ μὲ συμπαθῇς. Ἄλμπερτ», τοῦ ἀποκρίθηκε ἐκείνη, χαϊδεύοντας δειλά τὸ μπράτσο του. «Νὰ μὲ συμπαθῇς».

Στάθηκαν κι οἱ δυὸ σιωπηλοί. Κάτω στὴν προκυμαῖα τὰ καφετιά παλαμάρια εἶχαν ἤδη γλιστρήσει ἀπ' τ' ἀγκυροβόλια καὶ οἱ ναῦτες τᾶσερναν τώρα, στάζοντας, ἔξω ἀπ' τὸ νερό. Ἀκούσθηκαν καμπάνες νὰ ἤχουν. Τὸ καράβι δονήθηκε. Ξαφνιασμένοι ἀπ' τὸ βραχνὸ σφύριγμα τῆς σειρήνας του, οἱ γλᾶροι ποὺ γυροφέρναν χαμηλὰ τὴν πλήρη ξεπετάχτηκαν μὲ μιὰ στριγγιὰ φωνὴ πάνω ἀπ' τὰ πράσινα νερά. Καθὼς τὸ καράβι ἄρχισε νὰ ξεμακραίνει ἀπ' τὴν πέτρινη προκυμαῖα, τ' ἀκολούθησαν χαμηλοπετώντας καὶ σπαθίζοντας μὲ τὰ φτερά τους τὴν ἀφρισμένη γραμμὴ, ποὺ ἀφῆγε τὸ πλεούμενο. Τώρα, ἡ ἄσπρη, ἀφρισμένη γραμμὴ, ποὺ ἀπλωνόταν ὡς τὸ Ἑλλίς Ἀιλαντ, ἄρχισε νὰ γίνεται ὄλο καὶ μακρύτερη καὶ τὸ χρῶμα τῆς ν' ἀλλάζει στὸ πρασινοκίτρινο.

Ἀπ' τὴ μιὰ φαίνονταν πάντα οἱ καμπυλωτές, χαμηλές γκριζόλευκες ἀκτές τοῦ Τζέρσεϋ, μὲ τὰ κατάρτια τῶν καραβιῶν στὴν παραλία νὰ ὑψώνονται σάν στολίδια πρὸς τὸν οὐρανὸ. Ἀπ' τὴν ἄλλη πλευρὰ φάνταζε ἡ ὀριζόντι ἐπιφάνεια τοῦ Μπροῦκλιν, ποὺ τὴν διέκοπταν οἱ σειρήνες τοῦ λιμανιοῦ. Καὶ μπροστά τους, στημένο πάνω στὸ ψηλὸ του βάθρο, ὑψωνόταν πάνω ἀπ' τὸ νερό ποὺ λαμποκοποῦσε καὶ ἄστραφτε στὸν ἥλιο, τὸ Ἄγαλμα τῆς Ἐλευθερίας. Ὁ πορτοκαλὴς ἥλιος τῆς δύσης ἔγερνε πίσω του καὶ γὰρ δὲ τους τὸ ἀτένιζαν πάνω ἀπὸ τὰ καταστρώματα τοῦ καραβιοῦ, τὰ χαρακτηριστικά του σκούραιναι στὴ σκιά ποῦ πεφτε καὶ ἡ κάθε λεπτομέρεια, ἡ κάθε γραμμὴ χανόταν, σχηματίζοντας μιὰ μονάχα ἐπιφάνεια. Τὸ ἀκτινωτὸ φωτιστὲφανο ἔμοιαζε μὲ σκούρα καρφιά, ποὺ σπηρούνιζαν τὸν αέρα πάνω στὸ φωτεινὸ φόντο τ' οὐρανοῦ. Ἡ σκιά ποῦ πεφτε ἰσοπέδωνε, θαρρεῖς, τὴ δάδα καὶ τὴν ἔκανε νὰ προβάλλεται στὸν φεγγερὸ οὐρανὸ σάν μαῦρος σταυρὸς, σάν μαυρισμένη λαβὴ σπασμένου ξίφους. Τὸ Ἄγαλμα τῆς Ἐλευθερίας... Τὸ παιδάκι καὶ ἡ μᾶνα ἀτένισαν ξανά, μὲ βλέμμα γεμάτο ἀπορία καὶ θαυμασμό, τὴν ἐπιβλητικὴ σιλουέτα του, ποὺ ὑψωνόταν μπροστά τους.

ΧΡΟΝΙΚΑ

Γραφεία: Σουρμελὴ 2

Αθήναι (109) - Τηλ. 88.39.953

★ Εκδοτὴς: τὸ Κ.Ι.Σ. εκπροσωποῦμενον ὑπὸ τοῦ Προέδρου του κ. Ἰωσήφ Λόβιγγερ, ὁ ὁποῖος εἶναι καὶ υπεύθυνος συμφώνως τῷ νόμῳ (Σουρμελὴ 2 - Αθήναι).

ΤΙΜΗ ΤΕΥΧΟΥΣ ΔΡΧ. 2

★ Επιμελεια εκδόσεως: Νίκος Τσαπιδῆς, μέλος τῆς ἑνώσεως Συντακτῶν Περιοδικοῦ Τύπου.

★ Υπευθυνος φωτοσυνθεσεως: Κατσαοῦνη ΕΠΕ. Σπ. Δοντά 10, Αθήναι.

★ Τὰ ἐνυπόγραφα ἄρθρα δεσμεύουν μόνον τὸ συγγραφέα τους.

★ Ἡ ἀναδημοσίευσις κειμένων εἶναι ἐλευθερά, μὲ τὴν προϋπόθεσιν, ὅτι θὰ ἀναφερεται ἡ πηγή: Περιοδικὸ «Χρονικὰ» Κεντρικοῦ Ἰσραηλιτικοῦ Συμβουλίου.

‘Η πόλη τῶν ἀστεριῶν

‘Η θέση τῶν ‘Εβραίων σ’ αὐτή

Στό περιοδικό «Ίστορία» (Αύγουστος 1982) ἀναφέρεται τό ἱστορικό τῆς ἱδρύσεως, τῆς ἀναπτύξεως καί τοῦ θανάτου τοῦ Χόλλυγουντ.

Τό Χόλλυγουντ (= Δάσος τῶν πουρναριῶν) ἱδρύθηκε μετά τό 1886, ἀπό τήν Νταέιντα Γουίλκοξ. Σ’ ἕνα ἐγκαταλειμμένο λόφο, ἔξω ἀπό τό Λός Άντζελες, ἡ Γουίλκοξ μέ τόν ἄνδρα της θέλησαν νά δημιουργήσουν στήν ἀρχή ἕνα θέρετρο. Άγόρασαν ἀρχικά 600 στρέμματα γῆς γιά 300 δολλάρια! Μετά οἱ λιγοστοί κάτοικοι ἀσχολήθηκαν μέ τή βιομηχανοποίηση σάν ξηρῶν καρπῶν τῶν φύκων, τήν καλλιέργεια τῶν λεμονιῶν γιά νά καταλήξουν, μετά τό 1910, στή βιομηχανία τοῦ κινηματογράφου.

Γι’ αὐτή τήν ἐποχή τό ἄρθρο τῆς «Ίστορίας» σημειώνει: «Τό 1912 (ἀρχή τῆς ἱστορίας τοῦ κινηματογράφου), οἱ καταφρονεμένοι τοῦ Χόλλυγουντ ἦταν οἱ Μαῦροι καί οἱ ‘Εβραῖοι. Οἱ πρῶτοι μάλιστα εἶχαν ἤδη γίνει δεκτοί στά σπίτια σάν ὑπηρετές, ἐνῶ οἱ δεῦτεροι δέν εἶχαν κἀν αὐτή τήν τύχη. ‘Η ἀφρόκρεμα ἦταν οἱ Λευκοί καί οἱ Διαμαρτυρόμενοι. Τούς ἐλάχιστους Καθολικούς τούς χρησιμοποιοῦσαν γιά τίς ταπεινές δουλειές. ‘Αλλά οἱ ἄνθρωποι τοῦ κινηματογράφου ἦταν κατὰ 80% ‘Εβραῖοι. Καί αὐτό ἔφερε τή «συντέλεια τοῦ κόσμου», σύμφωνα μέ τίς τελευταῖες λέξεις τῆς δημιουργοῦ τῆς πόλης Νταέιντα Γουίλκοξ, πού τίς πρόφερε λίγο πρίν ἀφήσει τήν τελευταία της πνοή τό 1914.

‘Ο κόσμος τοῦ κινηματογράφου κέρδιζε καί ξόδευε εὐκόλα. Πῶς ξόδευε; Σύντομα ἔκαναν τήν ἐμφάνισή τους στό Χόλλυγουντ σπίτια πού θύμιζαν παλάτια. Στά βουλεβάρτα ἀνοίγαν μαγαζιά νεοϋορκέζικου στύλ, ἐστιατόρια κάθε λογῆς, ἀκόμα καί κινέζικα, ζαχαροπλαστεῖα, κτίρια καί τέλος μιά συναγωγή».

Νταέιντα Γουίλκοξ. ‘Η πανέξυπνη ‘Αμερικανίδα πού κατάλαβε τήν ἀξία τοῦ λόφου κοντά στό Λός Άντζελες, τόν ἀγόρασε καί τόν βάφτισε Χόλλυγουντ.

Μία ἱστορική ἀναδρομή

ΣΥΝΕΧΕΙΑ ΑΠΟ ΤΗ ΣΕΛΙΔΑ 5

τίς βασικές διατάξεις τῶν Συνθηκῶν περί μειονοτήτων ἦσαν ἐλλιπεῖς στή διατύπωσή τους. ‘Η διαδικασία π.χ. γιά τήν ἀκρόαση τῶν παραπόνων ἦταν ἐσφαλμένη. ‘Η ἴδια ἡ Κοινωνία τῶν ‘Εθνῶν δέν ἀντιμετώπισε μέ τήν ἀνάλογη δυναμικότητα τά δυστροποῦντα κράτη. Μόνον τό Διεθνές Δικαστήριο τῆς Χάγης ἐκδίκασε μέ γενναιοῦτητα τίς δύο περιπτώσεις πού ἐφθασαν ἐνώπιόν του, διασφαλίζοντας τήν ὁμαλότητα καί τή δημόσια τάξη.

‘Ολα αὐτά, ὅμως, ἦσαν τελικά χωρίς κανένα ἀντίκρουσμα. Τό 1934 ὁ κόσμος ἀκουσε μέ κατάπληξη τή δήλωση τοῦ συνταγματάρχη Jozef Beck, Πολωνοῦ ὑπουργοῦ τῶν ‘Εξωτερικῶν, περί ἀποκηρύξεως τῶν ἀπορρεουσῶν ὑποχρεώσεων γιά τίς μειονότητες. ‘Ολόκληρη ἡ δομή κατέρρευσε μαζί μέ τήν Κοινωνία τῶν ‘Εθνῶν. ‘Ο δεῦτερος παγκόσμιος πόλεμος ἔθεσε ἕνα ὀριστικό καί ἀπότομο τέλος στό ὅλο ἐγχείρημα.

Στά ‘Ηνωμένα ‘Εθνη, πού διαδέχθηκαν μετά τό δεῦτερο παγκόσμιο πόλεμο τήν Κοινωνία τῶν ‘Εθνῶν, δέν ἐπέζησε καμιά διάταξη σχετική μέ τά δικαιώματα τῶν μειονοτήτων. ‘Αντίθετα, ἡ ἐμφαση δόθηκε στά ἀνθρώπινα δικαιώματα, πού ἀφοροῦσαν ὅλα τά ἄτομα, συμπεριλαμβανομένων καί τῶν μελῶν τοῦ πλειοψηφούντος ἔθνους.

‘Η Διεθνής Συνθήκη τοῦ 1966 περί ‘Αστικῶν καί Πολιτικῶν Δικαιωμάτων, στήν 27η παράγραφο, τῆς ὁρίζει ὅτι, «τά κράτη ἐκεῖνα, ὅπου ὑπάρχουν ἐθνικές, θρησκευτικές ἢ γλωσσικές μειονότητες δέν θά ἀρνηθοῦν στά ἄτομα πού ἀνήκουν σ’ αὐτές τίς μειονότητες τό δικαίωμα νά χαίρονται, ἀπό κοινού μέ τά ἄλλα μέλη τῆς ὁμάδας τους, τό δικό τους πολιτισμό, νά ὁμολογοῦν καί νά τηροῦν τή θρησκεία τους ἢ νά χρησιμοποιοῦν τή γλῶσσα τους». Αὐτή ἡ διατάξη εἶναι δεσμευτική γιά τά κράτη - μέλη τοῦ ΟΗΕ πού ὑπογράφουν καί ἐπικυρώνουν τή Συνθήκη τῆς ἱδρύσεώς του.

Τέλος, ἡ Γενική Συνέλευση τοῦ ΟΗΕ, στίς 18 Δεκεμβρίου 1978, ψήφισε ἀπόφαση γιά τήν κατάργηση πάσης μορφῆς θρησκευτικῆς μισαλλοδοξίας.

ΓΙΑ ΜΙΑ ΟΡΘΟΛΟΓΙΚΗ, ΥΠΕΥΘΥΝΗ ΚΙ ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΙΚΗ ΘΕΩΡΗΣΗ ΤΩΝ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΩΝ

‘Ο βουλευτής κ. Άνδρ. Άνδριανόπουλος, π. ὑπουργός, ἔστειλε τήν παρακάτω ἐπιστολή πρὸς τό Κεντρικό ‘Ισραηλιτικό Συμβούλιο, σέ ἀπάντηση δικῆς του:

«Θά ἤθελα νά σᾶς εὐχαριστήσω ἰδιαίτερα γιά τήν ἐπιστολή σας τῆς 26-8-82. ‘Η ἀξιοπρέπεια, πιστεῦω, τῆς χώρας μας, ἡ ὁμαλή πολιτική της ζωῆ ἀλλά καί οἱ ἐλπίδες της γιά ἕνα καλύτερο αὐριο δέν μποροῦν παρά νά στηρίζονται σέ μιά ὀρθολογική, ὑπεύθυνη κι ἀντικειμενική θεώρηση τῶν προβλημάτων της. ‘Ο συγκινησιακός φανατισμός, οἱ ὑπερβολικές ἀντιδράσεις σέ ἐσωτερικές κι ἐξωτερικές δυσκολίες κι ἐμπλοκές καί, κυρίως, ὁ ἐντοπισμός «ἀποδιομαρτυρῶν τράγων» ὄχι μόνο προσβάλλει τόν πολιτισμό μας, ἀλλά ὑπονομεύει καί τό μέλλον μας.

‘Η Κοινότητά σας πάντοτε ὑπῆρξε ἀναπόσπαστο τμήμα τῆς κοινωνίας μας καί τοῦ λαοῦ μας. Καί καμιά σκοπιμότητα, ἐσωτερική ἢ ἐξωτερική, δέν εἶναι δυνατόν ν’ ἀλλάξει αὐτή τήν πραγματικότητα. Πάνω στό θέμα αὐτό οἱ ἀρχές κάθε γνήσιου δημοκράτη πρέπει νάναί ἀμετακίνητες. Πέρα ἀπό κάθε ἰδεολογική ἰδιαιτερότητα. Κι αὐτές τίς ἀρχές, καί τίποτα παραπάνω, ὑπῆρξαν οἱ πολιτικές μας πράξεις τῶν τελευταίων ἡμερῶν».

ΜΑΡΥΣΗ ΣΑΚΚΗ

Σημαντική ήταν η συμβολή των Έλλήνων, Έβραιων τό θρήσκευμα, στην Ιστορική περίοδο του νεότερου Ελληνισμού, πού άρχισε στις 28 Οκτωβρίου 1940 και συνεχίστηκε μέχρι την άπελευθέρωση της χώρας από τη ναζιστική κατοχή.

Στή διάρκεια του έλληνο - ιταλικού καί έλληνο - γερμανικού πολέμου, από τους Έβραίους όμοθρήσκους 513 (άπό τους όποιους 343 ήσαν άξιωματικοί) έχασαν τή ζωή τους στά πεδία των μαχών (μέ κορυφαίο τόν πρώτο νεκρό Έλληνα άνώτερο άξιωματικό, τόν Χαλκιοδαίο συνταγματάρχη Μαρό. Φριζή) καί 3.743 τραυματίστηκαν.

Στήν κατοχή πολλοί όμοθρήσκοι, άνάλογα μέ τις γεωγραφικές περιοχές πού ζούσαν, πλαισίωσαν τις άνταρτικές όμάδες του Ε.Α.Μ., Ε.Δ.Ε.Σ. κ.λ.π. Όταν τό φθινόπωρο του 1943 ή γερμανική διοίκηση επέκτάθηκε σ' όλόκληρη τήν Ελλάδα, ό Ισραηλιτικός πληθυσμός, πού βρισκόταν κυρίως βόρεια του Όλύμπου, είχε ένταχθεί στις έθνικοαπελευθερωτικές όργανώσεις της χώρας.

Οι Έλληνες Έβραίοι πού άνέβηκαν στά βουνά δέν είχαν πολιτικά ή άλλα κίνητρα, αλλά τό έκαναν γιά νά ύπηρετήσουν τόν άγώνα γιά τή λευτεριά της πατρίδας Έλλάδας καί άργότερα γιά νά μή συλληφθοϋν κατά τόν έναντίον τους διωγμό των Γερμανών.

Όπως ή όλη Ιστορία της Έθνικής Αντίστασης στην Ελλάδα δέν έχει άκόμη γραφεί, έτσι καί ή συμβολή των Έβραιων σ' αυτή δέν είναι εύρύτερα γνωστή. Τά «ΧΡΟΝΙΚΑ» πρόκειται νά άρχίσουν τή δημοσίευση στοιχείων πάνω σ' αυτή τή συμμετοχή. Στήν προσπάθεια αυτή παρουσιάζουν σήμερα ένδεικτικά τήν προσφορά τριών όμοθρήσκων.

● **Λεβής Μεγύρ του Ίσαάκ:** Γεωπόνος του ύπουργείου Γεωργίας, πού άπολύθηκε από τή θέση του λόγω της παράνομης τότε έθνικοαπελευθερωτικής δράσης του. Συνέχισε ν' άγωνίζεται στή διάρκεια του έμφυλίου πολέμου 1947 - 49, παρ' ότι ως έφεδρος άξιωματικός είχε κληθεί στην Έθνοφρουρά, όπου δέν προσήλθε. Πιάστηκε από τήν Εϊδική Ασφάλεια Αθήνας κι από στρατοδικείο σκοπιμότητας της έποχής έκείνης καταδικάστηκε σέ θάνατο κι έκτελέστηκε στή Λάρισα, στις 5.5.1949, σέ ηλικία 31 χρόνων.

● **Σακκής Λέων του Ίσαάκ:** Φλογερός Έπονίτης, πού σκοτώθηκε σέ μάχη του 54 Συντάγματος του Ε.Λ.Α.Σ. στό Έλευθέριο Λάρισας στις 15.6.1944, σέ ηλικία 19 χρόνων, στή «μάχη της σοδειάς». Ριπή γερμανικού πολυβόλου τόν σκότωσε, ενώ προσπαθούσε

νά σώσει συμπολεμιστή του τραυματία. Γιά τόν ήρωικό του θάνατο ή υπέρτατη τότε πολιτική έξουσία Π.Ε.Ε.Α. τόν προήγαγε μετά θάνατο σέ λοχία.

● **Άζαριάς Λάζαρος του Μορδεχάι:** Ό κορυφαίος Ισραηλίτης άντιστασιακός, Γεωπόνος της Άγροτικής Τράπεζας στην Καρδίτσα Θεσσαλίας, έντάχθηκε ένωρίς στον άγώνα, μέ τό ψευδώνυμο Τριποταμίτης. Κατείχε τό άξίωμα του υπεύθυνου της Έπιμελητείας του Άντάρτη Θεσσαλίας. Μέ τό δημιουργικό του μυαλό έβαλε τά θεμέλια της όργάνωσης Ε.Τ.Α. σ' όλη τήν ελεύθερη Ελλάδα, πού τροφοδοτούσε τους άντάρτες μ' ό,τι χρειαζόνταν. Είναι ό έμπνευστής των «όμολόγων», μέ τά όποια ή Π.Ε.Ε.Α. προμηθευόταν τά οικονομικά μέσα του άγώνα. Άπό δικαστήριο σκοπιμότητας, μετά τήν άπελευθέρωση τό 1945, καταδικάστηκε σέ θάνατο. Διέφυγε ως λαθρομετανάστης καί μέσω Κύπρου κατάληξε στό Ισραήλ, όπου ξανάφτιαξε τή ζωή του καί πέθανε από συνεχή έμφράγματα του μυοκαρδίου τό 1975.

ΠΕΘΑΝΕ Ο ΠΕΡΣΚΥ:

Ίσραηλινός ήρωας της Έθνικής Αντίστασης

Σέ βαθιά γηρατειά πέθανε στις 6 Σεπτεμβρίου 1982 ό Γιτζχάκ Πέρσκυ, πού είχε πάρει μέρος στην ελληνική αντίσταση κατά της ναζιστικής καί φασιστικής κατοχής.

Ό Πέρσκυ, πατέρας του ήγέτη των Έργατικών του Ισραήλ Σιμόν Περές, πολέμησε μέ τό βρετανικό στρατό τις δυνάμεις του Άξονα στό Τομπρούκ. Στή μάχη εκείνη πιάστηκε αϊχμάλωτος καί μεταφέρθηκε στην Ελλάδα, γιά νά δραπετεύσει καί νά συνεχίσει νά πολεμά μέ τό άντάρτικο.

Ό πατέρας Πέρσκυ δέν είχε τό ίδιο έπώνυμο μέ τό γιό του Περές, γιατί ό τελευταίος τό άλλαξε όταν άναμείχτηκε στην πολιτική.

‘Αντισιημιτισμός ‘Εδῶ καί Τώρα

«‘Η γλώσσα προδίδει», θά μπορούσε νά εἶναι ὁ τίτλος αὐτοῦ τοῦ σημειώματος. Ὅμως δέν πρόκειται γι’ αὐτό. Τό θέμα εἶναι ἡ βάσανιστή χρήση ὀρισμένων ὄρων πού, ὡστόσο, ὑποδηλώνουν λανθάνοντα φυλετισμό, τοῦ ὁποῦ τοῦ εὗρος κυμαίνεται ἀπό τήν ἀπλή γλωσσική καθημερινή σύγχυση ὡς τήν ἐν ψυχρῶ πολιτική φυλετικῶν διακρίσεων. Αὐτά στή χώρα μας, φυσικά, κι ὄχι σέ κάποια μακρινή Νοτιοαφρικανική Ἑνωση.

‘Η ἐγκληματική πολιτική τοῦ Ἰσραήλ στό Λίβανο καί ἡ προσπάθειά του νά διαλύσει τό κίνημα τῶν Παλαιστίνιων μέ τή μέθοδο τῶν τετελεσμένων γεγονότων, πολιτική ἀπό τήν ὁποία δέν ἐξαιρέθηκαν, φυσικά, οὔτε οἱ Λιβανέζοι οὔτε ὁ ἄμαχος πληθυσμός, δίνει τήν ἀφορμή νά δοῦμε στά καθ’ ἡμᾶς ὀρισμένες ἐκφάνσεις τῆς συμπαράστασης στοὺς Παλαιστίνιους.

‘Η ἀντιδραστική πολιτική τοῦ Ἰσραήλ, πού ἐπιδιώκει νά ἀλλάξει τοὺς πολιτικούς συσχετισμούς μέ τήν ἀνατροπή τῶν ἰσορροπιῶν στή Μέση Ἀνατολή, προκάλεσε πολλές καί ποικίλες ἀντιδράσεις στή χώρα μας. Φυσικά, δέ θά μιλήσουμε ἐδῶ, ὡς νέοι πατέρες τοῦ ἔθνους, ὅπως συνηθίζεται στίς μέρες μας, γιά τήν «πραγματικά» θετική στάση τοῦ ἐλληνικοῦ λαοῦ οὔτε θά τοῦ θωπεύσουμε τόν τράχηλο ψιθυρίζοντάς του μπράβο. Εἶναι αὐτονόητο ὅτι ἡ συμπαράσταση στοὺς ἀγωνιζόμενους Παλαιστίνιους εἶναι καί θετική καί ἀναγκαία. Ἀλλοῦ εἶναι τό πρόβλημα: στό διάχυτο, λανθάνοντα ἢ μερικές φορές σαφῶς ἐκφρασμένο, ἀντισιημιτισμό πού ἐκδηλώθηκε. Καί τό ζήτημα ἔχει τεράστια σημασία γιατί, μέσα ἀπ’ αὐτό, μπορούμε νά ἐπισημάνουμε ὀρισμένες τρέχουσες ἰδεολογίες τῶν λαϊκῶν (καί μὴ λαϊκῶν) στρωμάτων καί ταυτόχρονα κάποιες μεθόδους καί πρακτικές πού ἐπιλέγονται γιά τήν ἐπικράτησή τους.

★

Οἱ Ἕλληνες ἱστορικά ἔχουν συμβιώσει μέ τοὺς Ἑβραίους ἐπὶ πολλοὺς αἰῶνες. Τοὺς ἀποκαλοῦσαν πάντοτε Ἑβραίους ἢ Ἰσραηλίτες, ἔννοιες ταυτόσημες. Τό κράτος τοῦ Ἰσραήλ, ἀπό τήν ἄλλη, ἔχει μόλις τριῶν περίπου δεκαετιῶν ζωῆ. Δυστυχῶς, στό λαϊκό γλωσσικό αἶσθημα, οἱ πολίτες τοῦ κράτους τοῦ Ἰσραήλ, οἱ Ἰσραηλινοί (ὅπως Ἕλληνες, Ἱταλοί, κ.λ.π.), συγχέονται μέ τοὺς Ἰσραηλίτες ἢ Ἑβραίους. Ἡ σύγχυση τῶν δύο ὄρων δέν ὑποδηλώνει ἀναγκαστικά κάποιον ἱστορικό ἀντισιημιτισμό, ὅπως σέ ἄλλες χώρες. Ἀντίθετα ὑπάρχουν ἐποχές ὅπου οἱ Ἕλληνες ὄχι μόνο δέν ἐπιδόθηκαν σέ πογκρόμ ἀλλὰ στάθηκαν ἄρωγοί στοὺς Ἑβραίους. Ἀρκεῖ νά θυμηθοῦμε τή στάση τοῦ Ε.Α.Μ. ἀπέναντι στοὺς Ἑβραίους τῆς χώρας μας στήν κατοχή. Παρά ταῦτα ἡ σύγχυση εἶναι ἄρκετά διαδομένη καί, ἡθελημένα ἢ ἀθέλητα, μπορεῖ νά δώσει ἀφορμή ἢ τροφή σέ ἀντισιημιτικές ἐξάρσεις, ὅπως συνέβη τόν τελευταῖο καιρὸ στή χώρα μας, μ’ ἀφορμή τήν εἰσβολή τοῦ Ἰσραήλ στό Λίβανο. Ἀς δοῦμε μερικές περιπτώσεις:

Πρῶτος ὁ κ. Σαπρανίδης, ὁ ὁποῖος στήν πρωϊνὴ ἐκπομπή του μεγάλης ἀκροατικότητας «Κάθε μέρα παντοῦ»

Ἀγριολεύκα, κίτρινα φύλλα καί ἀστράκια. Σαγκρέ ντέ Κρίστο, Νέο Μεξικό, Σεπτέμβριος 1950.

στις 21.6.82, στό Δεύτερο Πρόγραμμα, μᾶς διάβασε γράμμα ἀκροατῆ τῆς ἐκπομπῆς, πού ὑποστήριζε ὅτι πρέπει νά γίνει ἀπογραφή τῶν ἐπιχειρήσεων Ἑλλήνων πολιτῶν ἐβραϊκοῦ θρησκευματος, γιά νά τοὺς σαμποτάρουμε, σέ ἀντίποινα τῶν ὧων κάνει ὁ Ἰσραηλινὸς στρατὸς στοὺς Παλαιστίνιους. Ἡ ἀνάγνωση τέτοιου γράμματος, ὅμως, συνιστᾷ ἀνοιχτὴ πρόκληση, ἐπιθετικὴ παρότρυνση ἐναντίον Ἑλλήνων πολιτῶν. Ὁ κ. Σαπρανίδης δήλωσε, βέβαια, ὅτι δέν συμφωνεῖ μέ ὅσα γράφει ὁ ἀκροατῆς, γιατί ὑπάρχουν καί καλοὶ Ἑβραῖοι. Ἀλλὰ ἀκριβῶς ἐδῶ γεννιέται τό ζήτημα: κατὰ τήν κρίση τοῦ κ. Σαπρανίδη, μπορούμε νά σαμποτάρουμε τοὺς κακοὺς; Καί ποιὸς θά κρίνει ποιοὶ εἶναι οἱ «καλοὶ» καί ποιοὶ οἱ «κακοί»; Ἡ ΕΡΤ, λοιπόν, συνεργεῖ σέ σαμποτάζ ἐναντίον Ἑλλήνων πολιτῶν, ὅποτε οἱ ὑπεύθυνοι τί κάνουν; Γιατί ὁ κ. Σαπρανίδης παραμένει στή θέση του;

Ἡ δεύτερη περίπτωση εἶναι οἱ ἀνταποκρίσεις τοῦ κ. Δημαρᾶ ἀπὸ τὴ Βηρυτὸ, στό κανάλι τῆς YENEΔ, τῆ βδομάδα 14—20 Ἰουνίου 1982. Ἡ σύγχυση ἐδῶ εἶναι ἀπόλυτη: οἱ Ἰσραηλίτες, δηλαδή οἱ Ἑβραῖοι — καί ὄχι ὁ Ἰσραηλινὸς στρατὸς — σφάζουν, σκοτώνουν καί ἐρημώνουν. Μόνο πού αὕτῃ ἡ μικρὴ, φαινομενικὰ, σύγχυση μπορεῖ νά ἔχει μεγάλες ἐπιπτώσεις. Ὡς δημοσιογράφος καί ἀνταποκριτῆς, ὁ κ. Δημαρᾶς ὀφείλει νά μεριμνεῖ γιά τήν ἀκρίβεια τῶν ὄρων πού χρησιμοποιεῖ, γιατί χωρὶς αὐτὴν δέν μπορεῖ νά ὑπάρξει καμιὰ ἀντικειμενικότητα τῶν εἰδήσεων, πού ἀκοῦν καί βλέπουν χιλιάδες ἀνθρώποι στήν τηλεόραση. Ἐπιπλέον, ἡ ἀνύπαρκτη πολιτικὴ ἀνάλυση στό περιεχόμενο τῶν ἀνταποκρίσεών του, σέ συνδυασμὸ μέ τὴν ἀκατάσχετη γεγονοτολογία, ἐντείνουν τὴ σύγχυση. Ἡ ἐξίσωση εἶναι ἑπὶ: Ἰσραηλινός = Ἑβραῖος, ἄρα σιωνιστῆς, δηλαδή

σφαγείας των Παλαιστινίων. Έξισωση θεολογικής μεσαιωνικής ιδεολογίας.

Περίπτωση τρίτη ό κ. Χαρδαβέλλας. Έδώ τά πράγματα είναι πιά σύνθετα. Ένώ στίς ανταποκρίσεις του από τό Λίβανο, ως άπεσταλμένος των ΝΕΩΝ, ό κ. Χαρδαβέλλας χρησιμοποιεί πολλές φορές τούς σωστούς όρους — 'Ισραηλινοί, 'Ισραηλινούς —, ώστόσο, στό φύλλο τής 21—6—82 (ΤΑ ΝΕΑ), στή σελίδα 5, στό κείμενο καί στίς λεξιάντες των φωτογραφιών διαβάζουμε: «45.000 Παλαιστίνιοι μέ έλαφρό όπλισμό... άπέναντι σέ 200.000 'Ισραηλίτες». Δηλαδή, φυλή έναντίον φυλής. Στό μυαλό μας έρχονται εικόνες τής Βίβλου καί όχι δύο σύγχρονες πολιτικές πού συγκρούονται άμείλικτα. Στό ίδιο φύλλο των ΝΕΩΝ διαβάζουμε ακόμα: «Ξεπερνώντας σέ βαρβαρότητα τούς Ναζί οι 'Ισραηλίτες...», «'Ισραηλίτικες θηριωδίες», «'Ισραηλικά άεροπλάνα» καί «οί βόμβες των 'Ισραηλϊτικων φάντομς». Των 'Ισραηλϊτικων, δηλαδή των έβραϊκών, παρόλο πού όλοι ξέρουμε, καί ό κ. Χαρδαβέλλας άκόμη, ότι οι θηρσκειες δέν έχουν άεροπλάνα, ένώ τά κράτη έχουν άφθονα. Μέ τήν έναλλαγή των όρων 'Ισραηλινός — 'Ισραηλίτης είναι πολύ εύκολη ή άναγωγή στό διεθνή Σιωνισμό, πού έντέχνως ταυτίζεται μέ τήν έβραϊκή διασπορά. Άλήθεια, όταν ό κ. Χαρδαβέλλας γράφει γιά τήν Τουρκία, τό 'Ιράκ ή τή Λιβύη χρησιμοποιεί τόν όρο «τά μουσουλμανικά άεροπλάνα» καί άν όχι, γιατί;

Ό ίδιος δημοσιογράφος μάς υπόσχεται υπερθέαμα μέσω των έφημερίδων. Λίγο οι είδήσεις, λίγο οι φωτογραφίες, λίγο οι τίτλοι καί πολύ ή τρομολαγνεία των ανταποκρίσεων του, μάς έτοίμασαν γιά ένα «όλοκαύτωμα» (ΤΑ ΝΕΑ, 16. 6. 82, σελ. 1. 24 πόνοι μήκος). Ός γνωστόν ή έπανάληψη τής Ιστορίας (περί όλοκαυτώματος ό λόγος) είτε είναι γελοία είτε είναι έκ του πονηρού. Τό δεύτερο δέν άποκλείει τό πρώτο. Όστόσο, στήν προσπάθειά μας νά καταλάβουμε από τίς ανταποκρίσεις του κ. Χαρδαβέλλα [Πώς προδόθηκαν οι Παλαιστίνιοι], ΤΑ ΝΕΑ, 21. 6. 82, σ. 5 ή «Γιατί μάς (τούς) άφησαν μόνους», ΤΑ ΝΕΑ, 22. 6. 82, σελ. 5] διαβάσαμε αυτόνόητα, προσωπικές περιπέτειες, διάφορα χλιαρά γιά τούς Άραβες (κυβερνητική πολιτική γάρ), τίποτε, όμως, γιά τή μεγάλη άπούσα, τή Σοβιετική Ένωση.

Άν γιά τήν έφημερίδα ύπήρχε πρόβλημα χώρου, θά προτιμούσαμε νά έλειπε εκείνη ή άστυνομικού τύπου άφήγηση γιά τό ταξί πού μετέφερε τόν κ. Χαρδαβέλλα ή οι διευκρινίσεις γιά τό ποιές δυνάμεις κρατών ποιές μεριές τής Βηρυτού καί, μιά πού ήταν ό ίδιος εκεί, νά μάς πεί κάτι πιά ούσιαστικό. Οι μελοδραματικές σκηνές δέν συνιστούν πολιτική άνάλυση, ένώ είναι γνωστό ότι ή έλλειψη πολιτικής άνάλυσης περιορίζει τή γνώση, μειώνει τήν αντίληψη καί προκαλεί παρανοήσεις. Τέλος, άφού γιά «πολιτικούς λόγους» συγκαλύπτονται οι μεγάλοι άπόντες στό Λίβανο, δέ χρειαζόταν ό κ. Χαρδαβέλλας νά πάει εκεί. Θά μπορούσε κάλλιστα νά μεταφράσει ένα άρθρο από μιά ξένη έφημερίδα καί τότε ίσως μαθαίναμε πολύ περισσότερα άπ' όσα μάς είπε ως ανταποκριτής.

Τέταρτη περίπτωση, κορωνίδα των προηγουμένων, οι κ.κ. Δημαράς, Χαρδαβέλλας καί Λιάνης στήν ΥΕΝΕΔ. Σάββατο 19. 6. 82 στήν έκπομπή «Οι Ρεπόρτερς». Έδώ ή άκριτη χρήση των όρων 'Ισραηλινός — 'Ισραηλίτης — Έβραϊός συνδυάζεται μέ τρομακτικές εικόνες από τό Λίβανο, πού φτάνουν όμως ως έμάς άπονευρωμένες πολιτικά

καί φορτισμένες ιδεολογικά ως μελό του έλληνικού κινηματογράφου, όπου όλα στό τέλος πάν καλά καί ό κακός πρέπει νά πεθάνει πάση θυσία. Ό κακός έδώ γίνεται ό κά-θε Έβραϊός ('Ισραηλίτης) καί αυτός πρέπει νά πληρώσει γιά τά δεινά των Λιβανέζων καί των Παλαιστινίων. Προβάλλοντας, όμως, αυτό τό άντισημιτικό σχήμα οι «Ρεπόρτερς» ίσοπεδώνουν τή σύνθετη πολιτική πραγματικότητα στή Μέση Άνατολή καί ειδικότερα συγκαλύπτουν τή στάση των άραβικών χωρών καί τής Σοβιετικής Ένωσης. Μιλάμε γιά όλους αυτούς τούς Καντάφι, Άσαντ, Μπρέζνιεφ κ.λ.π. πού παρουσιάστηκαν ως «φυσικοί σύμμαχοι» των Παλαιστινίων. Όστόσο όλος ό κόσμος ξέρει τή δήλωση του Άμπού 'Ιγιάντ (δεύτερος στήν τάξη ήγέτης τής ΟΑΠ) πού χαρακτηρίζει τή στάση τής ΕΣΣΔ «τό λιγότερο περίεργη καί άκατανόητη» ή τήν πικρόχολη αλλά περήφανη άπάντηση του Άραφάτ στήν ξετσιπωτή καί χαμαιλεοντική «παρότρυνση» του «άδελφού» Καντάφι.

Επιπλέον οι έν λόγω δημοσιογράφοι άποσιωπούν έν ψυχρώ, τόσο στήν τηλεόραση όσο καί στίς έφημερίδες στίς όποιες άρθρογραφούν, τίς άντιδράσεις έναντι στήν είσβολή στό Λίβανο 'Ισραηλινών στό ίδιο τό 'Ισραήλ αλλά καί Έβραίων σέ διάφορα μέρη του κόσμου. Γιατί αυτή ή άπόκρυψη; Τί είδους δημοσιογραφία είναι αυτή πού κρύβει είδήσεις; Δέν διαβάζουν ξένες έφημερίδες;

Δέ θέλουμε μέ αυτά νά πούμε ότι αυτή ήταν ή μόνη είκόνα τής τηλεόρασης. Οι ανταποκρίσεις από τό Λίβανο του μόνιμου ανταποκριτή τής ΕΡΤ Α. Χατζηνικολάου, τής Εύης Δεμίρη, καθώς καί οι συνεντεύξεις του Τέρενς Κουίκ από τό 'Ισραήλ, όπως καί ή έκπομπή των δύο τελευταίων στήν ΕΡΤ «30 λεπτά στον κόσμο», τής 15. 6. 82, είναι ένα πολύ καλό δείγμα, σπάνιο όμως.

Υψίφωνος, ώστόσο, στό κλίμα άντισημιτισμού παραμένει ή έφημερίδα ΤΑ ΝΕΑ. Πολύ νωρίς, από τήν άρχή σχεδόν των γεγονότων, θά δημοσιεύσουν τήν έξής μοναδική είδηση: «Έβραϊός γιατρός δίνει τό αίμα του γιά τραυματίες Παλαιστίνιους» (ΤΑ ΝΕΑ, 11. 6. 82, σ. 3) καί τήν περίπτωση περιγράφει ό ανταποκριτής από τή Θεσσαλονίκη. Υπάρχουν, λοιπόν, καί καλοί Έβραϊοί! δέν είναι όλοι αιμοβόροι. Νά, ένας στή Θεσσαλονίκη δίνει τό αίμα του γιά τούς Παλαιστίνιους; Τό κατεξοχήν άντισημιτικό επιχείρημα, τό ίδιο πού χρησιμοποίησε καί ό κ. Σαπρανίδης, Άλλωστε ή ταύτιση των 'Ισραηλινών μέ τούς χιτλερικούς καί των νεοναζί μέ τούς έν νένοι Έβραίους θά θρέψει καί θά τραπεϊ κι από μιάν έπικαιροποίηση τής φιλολογίας γιά τίς νεο-ναζιστικές οργανώσεις. Τό θέμα, βέβαια, είναι σοβαρό αυτό καθευτό. Άλλά γιατί αυτή ή χρονική σύμπτωση; Έτσι ΤΑ ΝΕΑ (9. 6. 82 καί 10. 6. 82) θά δημοσιεύσουν άποσπάσματα βιβλίου πού, κάτω από τόν άκρως παραπλανητικό τίτλο: «Οι Νεοναζί: οι ρίζες τους βρίσκονται στήν άμάθεια», περιγράφουν τούς άρχηγούς των διαφόρων όμάδων του διεθνούς φασισμού, πώς δρούν, πώς ντύνονται, πώς οργανώνονται οι όμάδες αυτές κ.λ.π. καί, γιά νά μήν απογοητευτούν οι όπαδοί, τή διάταξη ανά τόν κόσμο του διεθνούς φασισμού. Άλλά τί βολικό, νά φορτώνουμε τό κρίμα σέ Ιστορικά υπεύθυνες πλάτες! Δέν είναι, λοιπόν, μόνο ή άντισημιτική καμπάνια τής φασιστικής ΕΝΕΚ πού γεννά τό πρόβλημα.

Η έπικρατούσα φιλοαραβική καί φιλωρωσική πολιτική δέν είναι άμοιρη, φυσικά, γιά τή στάση αυτή. Καί ό καθένας προσφέρει τίς ύπηρεσίες του όπως νομίζει. Μερικά

παραδείγματα: «Η Μόσχα σταμάτησε τόν Μπέγκιν;» (ΤΑ ΝΕΑ, 21. 6. 82, σ. 14) και εξηγεί: «Χαρακτηριστικό της σοβιετικής άποφασιστικότητας έναντι του επιτιθέμενου Ισραήλ είναι, όπως πιστεύουν όρισμένοι Παλαιστίνιοι, ότι η ΕΣΣΔ ζήτησε από το Ισραήλ να μη θιγεί η πρεσβεία της στη Βηρυτό (Ζήτησε δηλαδή στην ουσία να μη χτυπηθεί η Βηρυτός)». Πλήρης διάσταση με την πραγματικότητα, ψέμα ασύστολο για τους πολιορκημένους Παλαιστίνιους.

ΤΑ ΝΕΑ θά άρνηθούν να δημοσιεύσουν ειδήσεις για τις αντιδράσεις των Έβραίων ανά τόν κόσμο, με μόνη εξαίρεση την αντίδραση Ελλήνων έβραϊκού θρησκευάματος κατά της εισβολής (ΤΑ ΝΕΑ, 29. 6. 82, σ. 3). Κι αυτήν, όμως, την είδηση θά την τορπιλλίσουν βάζοντας στο πρωτοσέλιδο με πηχυσίο τίτλο μία φράση του κ. πρωθυπουργού περί «Νταχάου στο Λίβανο». Τή φράση αυτή ή έφημερίδα θά τή διανθίσει με μία φωτογραφία γέρων προσφύγων σέ γαι-δούρια και στή λεζάντα της υπάρχει ή αναφορά στο «... νεαρό πατέρα μιάς θρησκείας αγάπης (πού) πήγαινε μέ τό γαϊδουράκι του νά τόν σταυρώσουν...!» Ποιοί άλλοι από τούς Έβραίους, Έι τότε θά τούς σταυρώσουμε κι έμεις σήμερα. Αυτό είναι τό φυσικό συμπέρασμα, όχι ίσως της έφημερίδας, αλλά των άμεσων ή έμμεσων αντισημιτών, και είναι πολλοί αυτοί.

Η καλή μας έφημερίδα πάει ακόμη πιά πέρα. Περικυκλώνοντας πλήρως την ανακοίνωση των Ελλήνων έβραϊκού θρησκευάματος πού δημοσιεύεται στό ίδιο φύλλο (σ. 9), ό κ. Γ. Κ. Βενιζέλος, μιλώντας για διάφορα «Υπόγεια πολιτικά ρεύματα πού κρύβουν όλη την αλήθεια» πραγματοποιεί μία ένδελεχη ανάλυση για τόν πόλεμο στό Λίβανο πού δέ λείει απολύτως τίποτα. Μιλώντας για την επίθεση του Ισραήλ δέν ξεχνά, ωστόσο, νά ταυτίσει Έβραίους και Ισραηλινούς και έμβριθέστατα μάς πληροφορεί ότι: «Ο Λίβανος, στό μεταξύ, πού ήταν ένα περίεργο κερδοσκοπικό κράτος, κάτι σαν τό Μονακό...»

Τέλος, μετά τις πολλαπλές αντιδράσεις Έβραίων στην πολιτική του Ισραήλ, ανά τόν κόσμο, στίς 30. 6. 82 (σελ. 12) ΤΑ ΝΕΑ θά δημοσιεύσουν δύο άσημαντες μικροειδήσεις κάτω από τό χυδαιότατο και άκρως αντισημιτικό υπό-τιτλο «Τύψεις Έβραίων», έτσι για νά μήν παρεξηγηθεί ή έ-ξαιρέση της προηγούμενης μέρας. Μήπως αυτή ή ιδεολο-γία όδηγησε τόν κ. Κ. Σταματίου σέ άνυποπτο χρόνο (ΤΑ ΝΕΑ, 14. 15. 16. 4. 82) νά μās ξαφνιάσει μέ τόν έξής τί-τλο: «Έπιναν οι Έβραίοι... αίμα παιδιών Χριστιανών;» Στην «Ιστορική του έρευνα» ό κ. Σταματίου θά Ισορροπήσει μέ τή γνωστή συλλογιστική τά θετικά και άρνητικά στοιχεία (άντικειμενικός γάρ), λέγοντας διάφορα περί των «Τράβελ πλάν» των Ελλήνων στά Ιεροσόλυμα της εποχής του Χρι-στού (ΤΑ ΝΕΑ 14. 4. 82) κτλ. Τό σημαντικότερο, όμως, εί-ναι ότι βρίσκει τις «ρίζες» της αντίθεσης Ελλήνων και Έβραίων. Τούς πολλούς Έβραίους, λέει, έφερε στην Έλ-λάδα ό Μουράτ ό Β' (ΤΑ ΝΕΑ, 14. 4. 82) και παρ' όλο πού «στην καθαυτό Έλλάδα δέν βρήκαν τόση αντίσταση (...), στή Μικρασία, όπου τό ελληνικό χριστιανικό στοιχείο ήταν πάντα συμπαγές, οι Έβραίοι δέν έγιναν καθόλου καλοδε-χούμενοι (...), άρχισαν νά τούς δέρνουν...» (ΤΑ ΝΕΑ, 15. 6. 82). Νά, λοιπόν, οι ρίζες του αντισημιτισμού (άθανάτη Μικρασία!). Άφου, Ιστορικά, αντικειμενικά και ύστερα από έρευνα πού έκανε ό ίδιος ό κύριος Σταματίου επί ενός βι-βλίου, οι ρίζες είναι εκεί, τί φταίει τό συγκρότημα, ό ίδιος και οι όμοιοί του άν σήμερα υπάρχει κλίμα αντισημιτισμού

στή χώρα μας; Άκλόνητη λογική. Μόνο πού τό άλλοθι πού προσπαθεί νά κατασκευάσει τό άκυρώνει ή ίδια του ή γλώσσα: «Τόσο χάλια τό έβραϊκό» (ΤΑ ΝΕΑ, 14. 4. 82). «Οί καημένοι οι Έβραίοι» (στό ίδιο), «Ο Ιουστινιανός τούς χτύπησε στό δοξαπατρί» (στό ίδιο), περί έβραϊκών συγκεν-τρώσεων μέ «ήδονικές παρτούζες» (ΤΑ ΝΕΑ, 15. 4. 82) και άλλα παρόμοια. Ό ίδιος άρθρογράφος ρωτάει: «Ένα παρελθόν βαθύτατο (SIC) φυλετικών ρήξεων... νά τό έκ-θέσουμε... Τί έχουμε νά φοβηθούμε;» (ΤΑ ΝΕΑ, 14. 4. 82).

Τά έννοιολογικά έργαλεία της δημοσιογραφίας πού πε-ριγράψαμε είναι γνωστά: γεγονотоλογία, τρομολαγνεία, έ-παγωγικά συμπεράσματα, άνιστορικές ταυτίσεις, άνάθεμα, συναισθηματική συμπίεση άναγνωστών και άκροατών, συγκάλυψη της πολύ πιά σκληρής πραγματικότητας στό Λίβανο, Ισοπέδωση κάθε έννοιας και κυρίως κάθε έκλογι-κευμένης στάσης άπέναντι στην πραγματικά δεινή θέση του παλαιστινιακού κινήματος. Όπως είδαμε, μέ τις άπαρά-δεκτες άνιστορικές ταυτίσεις, οι Ισραηλινοί γίνονται «να-ζί», «φασίστες», «γενεκτόνοι». Παράλληλα, μέσω της ήθε-λημένης ή άθέλητης έπαγωγικής σύγχυσης, ταυτίζονται μέ τούς ανά τόν κόσμο Έβραίους και ή έβραϊκή διασπορά ταυτίζεται μέ τό «διεθνή Σιωνισμό». Η συμπάρασταση στους Παλαιστίνιους παίρνει χαρακτήρα συναισθηματικής ταύτισης μαζί τους (μέσω μιάς άκριτης Ιστορικής άντιαζι-στικής μνήμης), ώστε νά δικαιωθεί. Η καλλιέργεια μιάς τέ-τοιας κατάστασης πνευμάτων έγκυμονεί έναν τεράστιο κίνδυνο: τή δικαίωση του αντισημιτισμού. Ήδη στην κα-θημερινότητα υπάρχουν τά πρώτα δείγματα. Άλλοτε μέ τις πρώτες κουβέντες και άλλοτε σέ τελευταία ανάλυση ανα-δύεται ή λογική: «Άφου οι Έβραίοι δέν αντιδρούν στην πολιτική του Ισραήλ, καλά νά πάθουν». Μά και ό γείτονάς μας, π.χ. δεξιός Χριστιανός ορθόδοξος δέν αντιδρά και ί-σως συμφωνεί. Οι ταυτίσεις έχουν γίνει και σ' αυτό: δεξιοί και άριστεροί συμφωνούν απολύτως. Τά μέσα μαζικής έ-νημέρωσης, ό Τύπος και οι δημοσιογράφοι τους λειτουρ-γούν σαν καθρέφτης. Δίνουν μορφή στό είδωλο πού έρχε-ται από τόν κοινό νού του «μέσου ανθρώπου», την κοινή παραδοχή. Άριστη εκπαιδευτική λειτουργία.

Τό φάντασμα του Σιωνισμού σήμερα άλλοι τό χρησιμο-ποιούν για νά δικαιολογήσουν τις έγκληματικές τους ένερ-γείες συγκαλύπτοντας έτσι και την έθνικιστική πολιτική του Ισραήλ, την επίσης έθνικιστική πολιτική των άραβι-κών κρατών στην Μέση Άνατολή, καθώς και τις αντιθέσεις των μεγάλων δυνάμεων. Απ' όλα αυτά πληρώνουν άκριβά οι Παλαιστίνιοι.

Και από την άλλη μεριά αναδύεται ό αντισημιτισμός, ή μαζική δικαίωσή του και ή έπιθετική έκφρασή του ένάντια σέ κάποιους αποδιοπομπαίους συμπολίτες μας, έκφραση πού τή δίνουν ή κάθε είδους αντίδραση και οι ήθελημένοι / άθέλητοι συνένοχοί της. Μία πρωτόγονη ιδεολογία πού την άπεργάζονται ποικίλα κέντρα. Όμως ό κάθε είδους φυλετισμός επιδιώκει την ιδεολογική σύγχυση και τή μετα-τόπιση από τά πραγματικά προβλήματα, ώστε νά συγκαλύ-πτονται οι τρέχουσες κοινωνικές αντιθέσεις και συγκρού-σεις. Έτσι προετοιμάζεται και κάθε είδους άπολυταρχική έξουσία και άποκτά κοινωνική συναίνεση. Γι' αυτό τό λόγο τό πρόβλημα αυτό άφορά κάθε άνθρωπο, άνεξάρτητα από θρήσκευμα ή πολιτική ένταξη.

[Από τό περιοδικό «Πολίτης»,
Ιούλιος 1982]

Η ΕΒΡΑΪΚΗ ΓΛΩΣΣΑ ΣΤΟΥΣ ΠΡΩΤΟΥΣ ΧΡΟΝΟΥΣ ΤΟΥ ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΣΜΟΥ

Ὁ Ἰησοῦς, καθὼς καὶ οἱ πρῶτοι μαθηταὶ του ἀνήκουν ὄχι μόνον εἰς τὴν ἰουδαϊκὴν φυλὴν ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν χώραν τοῦ Ἰσραήλ. Καὶ κατὰ πλεῖστον μίᾳ ἀρχαίᾳ πηγῇ, τὸ Ι κεφ. τοῦ Ματθαίου ἀποδίδει εἰς τὸν Διδάσκαλον τὰ ἑξῆς· (ἐδ. 5, 6) «Εἰς ὁδὸν ἔθνων μὴ ἀπέλθῃτε, καὶ εἰς πόλιν Σαμαρειτῶν μὴ εἰσέλθῃτε· πορεύεσθε δὲ μᾶλλον πρὸς τὰ πρόβατα τὰ ἀπολωλὸτα οἴκου Ἰσραήλ». Ἀποκλείονται, λοιπόν, ὄχι μόνον οἱ Ἑθνικοί, ὄχι μόνον οἱ Σαμαρεῖται, θεωρούμενοι καὶ αὐτοὶ σχεδὸν ὡς φυλὴ ἐθνικὴ, ἀλλὰ καὶ ὁ μέγας ἀριθμὸς τῶν Ἑβραίων ἐκείνων, οἱ ὅποιοι κατοικοῦσαν ἐκτὸς τῆς Παλαιστίνης, εἰς τὰς χώρας τῶν Ἑθνικῶν. Ἡ δευτέρα γενεὰ τῶν Ἀποστόλων, ἔχουσα ἐπὶ κεφαλῇ τὸν Ἑβραῖον ἐκείνον, ἐλληνικῆς μὲν καταγωγῆς, ἀλλ' ἀγωγῆς παλαιστίνειου, τὸν Ἅγιον Παῦλον, ἀνεγνώρισε τὴν ἑκτακτον σημασίαν, τὴν ὁποῖαν εἶχον διὰ τὴν νέαν φάσιν τοῦ Χριστιανισμοῦ, διὰ τὸν ἀγῶνα του ἐναντίον τῆς ἐπικρατήσεως τοῦ Νόμου, οἱ Ἑβραῖοι τῆς Διασπορᾶς, οἱ κατὰ τὸ ἥμισυ ἐξελληνισθέντες, μὲ τὴν ἰσχυράν αὐτῶν ἀντινομικὴν τάσιν. Ἀλλὰ πλησίον τοῦ Διδασκάλου καὶ τῶν πρῶτων μαθητῶν, οἱ ὅποιοι τὴν ἔμπνευσιν ἐλάμβανον ἀπὸ τοὺς λόγους του, δὲν συνέβαινε τίποτε παρόμοιον. Βάσις τῆς διδασκαλίας καὶ τοῦ βίου τοῦ Ἰησοῦ εἶναι ἀποκλειστικῶς ὁ βίος τοῦ πατρὸς Ἰουδαΐσμου. Ἀλλ' ἐάν τις Ἑβραῖος τῆς Παλαιστίνης ὠμίει εἰς τοὺς συμπολίτας του, ἀναγκάτως ὠφελεῖ νὰ μεταχειρισθῇ τὴν γλῶσσαν τῆς χώρας του. Ἐρχεται, λοιπόν, φυσικὴ ἡ ἐρώτησις· Ποία γλῶσσα ὠμιλεῖτο εἰς τὴν Παλαιστίνην εἰς τοὺς χρόνους τοῦ Ἰησοῦ; Ἡ ἀπάντησις δὲν εἶναι τῶσον εὐκόλος ὅσον πιστεῦται. Τρεῖς ἦσαν αἱ γλῶσσαι, αἱ ὁποῖαι ὠμιλοῦντο τότε εἰς τὴν Παλαιστίνην· ἡ ἑβραϊκὴ, ἡ ἐλληνικὴ καὶ ἡ ἀραμαϊκὴ. Ἡ ἑβραϊκὴ εἶναι ἀκόμη κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ἡ ἱερὰ γλῶσσα, ἡ γλῶσσα τῆς ἐπισήμου λειτουργίας τοῦ Ναοῦ, τῆς ἀνωτέρας ἐκπαιδεύσεως, τῶν ἀνωτέρων σχολῶν. Ἡ ἐλληνικὴ εἶναι ἡ γλῶσσα τῶν γραμματισμένων, τῶν εὐγενῶν, πού ἐπιδίδκουν δημόσια ἀξιώματα, τῶν πλουσίων ἐμπόρων, οἱ ὅποιοι ἔχουν σχέσεις μὲ τὸ ἐξωτερικόν, τῶν ἰσχυρῶν πνευμάτων, οἱ ὅ-

ποιοὶ θέλουν νὰ θέσουν εἰς ἁρμονίαν τὸ ἰουδαϊκὸν πνεῦμα μὲ τὴν ἐλληνικὴν σοφίαν. Ἀπὸ τὴν ἐποχὴν τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου, εἰς ὅλας τὰς ἀσιατικὰς καὶ ἀφρικανικὰς χώρας, τὰς ὁποίας εἶχε κατακτήσει ἡ μεγαλοφυΐα του καὶ εἶχαν κυβερνήσει ἐπὶ αἰῶνες αἱ οἰκογένειαι τῶν στρατηγῶν του, ἡ ἐλληνικὴ γλῶσσα γίνεται ἡ γλῶσσα τῆς ἀνωτέρας κοινωνίας, τοῦ κράτους καὶ τῆς σκέψεως. Ἡ ρωμαϊκὴ κυριαρχία δὲν ἰσχύει νὰ μεταβάλῃ τὰ πράγματα· οἱ διοικητα-

καὶ ἀνώτεροι ὑπάλληλοι, τοὺς ὁποίους ἡ Ρώμη στέλλει μαζὶ μὲ τὰ στρατεύματα, ὀφείλουν νὰ γνωρίζουν τὰ ἐλληνικὰ καλλίτερα τῆς μητρικῆς των γλώσσης· τέλος ἡ ἀραμαϊκὴ εἶναι ἡ γλῶσσα τοῦ λαοῦ, ἡ «*δημοτικὴ γλῶσσα*». Ποία διαφορά, ἀπὸ τὴν ἐποχὴν τοῦ Σεναχερείβ, ὁπότε, κατὰ τὸ Β' βιβλίον τῶν Βασιλέων (ΙΘ'. 26) ἵνα μὴ τὸν ἐννοήσῃ ὁ δόχλος ἔπρεπε νὰ ὀμιλῇ κανεὶς τὴν ἀραμαϊκὴν!»,

Τότε ἡ ἀραμαϊκὴ ἦτο ἡ γλῶσσα τῆς διπλωματίας, καθὼς σήμερον ἡ γαλλικὴ, καὶ αὕτῃ ἡ Αἴγυπτος, ἡ τῶσον ὑπερήφανος, ὑπέκυπτε εἰς τὴν ἀνάγκην ταύτην.

Ὀλίγον κατ' ὀλίγον, ὑποχωροῦσα, ἐνώπιον τῆς ἐλληνικῆς προπάντων, ἡ ἀραμαϊκὴ ἄφησε τὰ παλάτια τῶν ὑπουργῶν καὶ τῶν στρατηγῶν καὶ ἀπεσύρθη εἰς τὰ πτωχὰ καλύβια, τὰ κατοίκουμα ἀπὸ τοὺς πολυπληθεῖς ἀνώνυμους, πού ὠνομάζοντο λαός. Ποῖαν λοιπὴν γλῶσσαν, ὠμίλουν δὲ Ἰησοῦς καὶ οἱ μαθηταὶ του; Κατὰ πᾶσαν πιθανότητα τὴν ἀραμαϊκὴν. Ἐρχονται νὰ κηρύττουν τὴν ἐλπίδα καὶ τὴν παρηγορίαν εἰς τὰς περιφρονημένας ὁμάδας· εἰς τοὺς τελῶνας εἰς τὰς ἁμαρτωλὰς γυναῖκας· παρουσιάζονται ὡς φίλοι ἐπεικεῖς· διὰ νὰ τοὺς ἐννοήσουν πρέπει νὰ τοὺς ὀμιλοῦν τὴν γλῶσσαν των. Ἀλλ' εἰς τὰς συζητήσεις τὰς ὁποίας εἶχεν ὁ Ἰησοῦς μὲ τοὺς διδασκάλους, μὲ τοὺς εὐγενεῖς ἱερεῖς, εἰς τὰς σοφὰς διαμάχας, περὶ τῶν ὁποίων ὀμιλεῖ ὁ Λουκᾶς (Β. 46) ἴσως νὰ μετεχειρίζετο τὴν γλῶσσαν τῆς Βίβλου, ἀλλὰ κατὰ κανόνα ἔκανε χρῆσιν τῆς ἀραμαϊκῆς.

Καὶ τοῦτο δὲν εἶναι ἀπλὴ μόνον ὑποθεσις· αἱ ὀλίγαι σημιτικαὶ λέξεις τὰς ὁποίας περιέχουν τὰ Εὐαγγέλια, ὡς λόγια τοῦ Ἰησοῦ, ἔχουν μορφήν ἀραμαϊκὴν, μάλιστα τῆς τοπικῆς διαλέκτου τῆς Γαλιλαίας. Αὐτὸ παρατηροῦμεν ὅταν εἰς τὴν νέαν ἡ ὁποία ἐφαίνετο νεκρά λέγῃ· *Ταλιτά καὺμι* (Μαρ. Ε'. 41) Κόρη, σηκώσου, καὶ ὅταν εἰς τὸν κωφάλαον (αὐτ. σ' 34) λέγῃ· *Ἐφφατα* δηλαδὴ ἀνοίξου καὶ εἰς Ματθ. ΚΣ' 46· *Ἐλὶ, Ἐλὶ, Λαμμά σαβακτανί*. Ἀς μοῦ ἐπιτραπῇ νὰ προσθέσω καὶ ἄλλην ἀπόδειξιν ἁμεσον μὲν, ἀλλ' ὄχι ὀλιγώτερον σαφὴ κατὰ τὴν κρίσιν μου. Τὸ Εὐαγγέλιον (Μάρκ. Β'. 5) διηγεῖτο ὅτι εἶχον φέρεῖ ἐνώπιον τοῦ Ἰησοῦ ἵνα τοὺς εὐλόγησῃ καὶ θεραπεύσῃ διαφόρους ἀσθενεῖς, μετὰ τῶν ὁποίων καὶ ἓνα παραλυτικόν καὶ ὅτι εἰς τοῦτον εἶπεν ὁ Ἰησοῦς, «Τέκνον, ἀφέωνταί σοι αἱ ἁμαρτίαι σου». Διὰ τί εἶπε τοῦτο ἀκριβῶς εἰς τὸν παραλυτικόν; Ἐάν τοῦτο θέλει νὰ δηλώσῃ ὅτι οἱ πόνοι στέλλονται εἰς ἐξίλασμόν τῶν ἁμαρτιῶν, (τοῦθ' ὅπερ ἀποτελεῖ χαρακτηριστικὴν ιδέαν τοῦ ἀρχαίου Ἑβραϊσμοῦ) μήπως δὲν ὑπάρχουν ἀσθενεῖαι φέρουσιν περισσότερους πόνους τῆς παραλυσίας; Ἀλλ' ἡ ἀραμαϊκὴ λέξις παραλυτικός παράγεται ἀκριβῶς, καθὼς ἡ ἐλληνικὴ, ἐκ τοῦ «λύω» ἔχειν λυμένον τὸν δεσμόν τῶν μελῶν. Ἡ δὲ λέξις ἀραμαϊκὴ «Σαρά», λύειν, σημαίνει καὶ τὴν θείωθεν συγχώρησιν τῶν ἁμαρτιῶν. Ἐξ οὗ ὁ εἰρμός των ἰδεῶν, διὰ τὸν ὁποῖον λέγει ἀκριβῶς εἰς τὸν παραλυτικόν, «Ἀφέωνταί σοι αἱ ἁμαρτίαι σου».

Ἀλλ' ἐάν ὁ Ἰησοῦς ἐδίδασκε κατὰ τὸ πλεῖστον εἰς τὴν ἀραμαϊκὴν καὶ ἐάν τὰ Εὐαγγέλια παρουσιάζονται γραμμένα εἰς τὴν ἐλληνικὴν, δὲν ὑπάρχει ἄραγε καμιά ἔκθεσις εἰς τὴν ἑβραϊκὴν εἰς τὸν πρῶτον Χριστιανισμόν; Θὰ ἦτο πολὺ τολμηρὸν νὰ τὸ παραδεχθῶμεν. Τὰ Εὐαγγέλια, καθὼς τὰ κατέχουμεν σήμερον, εἶναι ἡ πρωτότυπος γλωσσικὴ ἔκφρασις τοῦ πρώτου Χριστιανισμοῦ. Ἰδοὺ τὸ πρόβλημα τὸ ὁποῖον ἐπιβάλλεται νὰ λύσωμεν προτοῦ δώσωμεν τὴν ἀπάντησίν μας. Ὁμιλοῦντες διὰ τὰ Εὐαγγέλια, ἐννοοῦμεν τὰ συνοπτικά, δηλαδὴ τὰ κατὰ Ματθαῖον, Μάρκον καὶ Λουκᾶν. Ὁνομάζονται τὰ τρία συνοπτικά, διότι ἀντικατοπτρίζουν μίαν κοινὴν πηγὴν, ἢν καὶ πολλάκις τὴν μετεχειρίσθησαν μετὰ κάποιαν ἐλευθερίαν. Τὸ τέταρτον Εὐαγγέλιον, τὸ Εὐαγγέλιον τοῦ Ἰωάννου, δὲν θὰ μᾶς ἀπασχολήσῃ, διότι περιεχίει ἐπιδράσεις ξένας εἰς τὴν διδασκαλίαν τοῦ Ἰησοῦ.

Ευθύς ἐξ ἀρχῆς (Α' 1) ὁμιλεῖ περὶ τοῦ «Λόγου», τῆς ἐνσαρκώσεως τοῦ Θείου Λόγου, τὰ ὁποῖα εἶναι χαρακτηριστικά τῆς ἀλεξανδρινῆς φιλοσοφίας. Ἐάν δὲ κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη (ἀπὸ τὸ 1896) ἐυρέθησαν εἰς τὴν Αἴγυπτον ἀποσπάσματα ἀπὸ «Λόγια» τὰ ὁποῖα ἀναφέρονται εἰς τὸν Ἰησοῦν καὶ τὰ ὁποῖα δεικνύουν τὰς ιδέας τῆς ἀλεξανδρινῆς γνωστικῆς σχολῆς, οὐδεὶς σοβαρὸς λόγιος θά ἀποδώσῃ αὐτὰ εἰς τὸν Διδάσκαλον τῆς Γαλιλαίας¹⁾. Ὅτι μεταξὺ τῶν πρώτων Χριστιανῶν ὑπῆρχον αἰρετικοὶ γνωστικοί, πολλὰκις ἐνοχλητικοὶ καὶ ὀλίγον ἐπιθυμητοί, τοῦτο τὸ γνωρίζομεν ἀπὸ τὴν Ἀποκάλυψιν (Β' 15) ἀλλὰ βεβαίως δὲν ἀνήκον εἰς τὸν στενὸν κύκλον τοῦ Ἰησοῦ. Ἀλλ' ὅς σημεῖωσμεν προσέτι ὅτι ἐάν τὰ συνοπτικά ἀντλοῦν ἀπὸ μίαν κοινὴν πηγὴν, τοῦτο δὲν ἀποκλείει καὶ πηγὰς ἰδιαίτερας δι' ἕκαστον, μάλιστα ἡμποροῦμεν νὰ δεχθῶμεν τὴν ὑπαρξιν πλεον τῆς μίας ἀρχαίας πηγῆς περὶ τῆς ζωῆς καὶ τῶν παθῶν τοῦ Ἰησοῦ. Δηλοῦται τοῦτο ρητῶς· Λουκᾶ Α. 1. «Ἐπειδὴ πολλοὶ ἐπεχείρησαν ἀνατάξασθαι διήγησιν» καὶ οὕτως ἡμποροῦμεν νὰ ἐξηγήσωμεν μόνον ἱκανὰς διαφορὰς εἰς τὰς διηγήσεις τῶν διαφόρων Εὐαγγελίων. Αἱ πηγὰί δὲ αὐταὶ αἱ πρωτόγονοι εἰς ποῖαν ἔλασαν ἐγράφισαν; «Ἀποτελοῦν λαϊκὴν φιλολογίαν, ἢ ἐγράψαντες εἰς τὴν δημοτικὴν; Ὁχι! Μεταξὺ τῶν τελῶνων, τῶν ἐργατῶν καὶ ἐλευθέρων γυναικῶν, φιλολογικὴ προπαγάνδα δὲν ἦτο δυνατόν νὰ γίνῃ. Ἐκεῖνοι ἦσαν ἀναμφιβόλως πτωχοί, ἀγράμματοι, ἀναλφάβητοι. Ἐάν εἰς τούς λόγους τοῦ Ἰησοῦ καὶ τὴν ἀφήγησιν τοῦ βίου του ἐδίδετο μορφὴ φιλολογικὴ, αὕτη θά εἶχε ἄλλους σκοπούς. Ἐσκοπεύετο μὲ αὐτὴ νὰ δοθῇ εἰς τοὺς μεταγενεστέρους αὐθεντικὸν κείμενον, κατὰ περισσώτερον ἀκόμη» κείμενον ἱερὸν. Ἀλλὰ καθὼς ἄριστα λέγει ὁ Schurer (Geschichte des jud. Volkes im Zeitalter Jesu Christi II³ σελ. 20) παρ' ὅλην τὴν σχεδὸν ἀποκλειστικὴν ἐπικράτησιν τῆς ἀραμαϊκῆς, ἡ ἑβραϊκὴ ἦτο πάντοτε εἰς χρῆσιν ὡς γλῶσσα ἱερὰ. Εἰς τὴν ἑβραϊκὴν ἐδιαβάζετο ἡ Ἱερὰ Γραφὴ εἰς τὰς Συναγωγὰς τῆς Παλαιστίνης. Πέντε αἰῶνας μετὰ ταῦτα, ὅταν ὁ αὐτοκράτωρ Ἰουστινιανὸς διέταξε νὰ ἀναγνωσθῇ εἰς ἑλληνικὴν γλῶσσαν εἰς τὰς Συναγωγὰς ἡ Βίβλος, οἱ συντηρητικοὶ Ἑβραῖοι ἐπρόβαλον φοβερὰν ἀντίστασιν (Νεαρά 146). Μόνον μεταξὺ τῶν Ἑβραίων τῆς Αἰγύπτου, οἱ ὁποῖοι ἐγνώριζαν πολὺ ὀλίγον τὰ ἑβραϊκά, ἐδιαβάζετο τὸ Σάββατον τὸ βιβλικὸν κείμενον εἰς ἑλληνικὴν μετάφρασιν (Schurer III³ σελ. 94 - 5 καὶ σημειώσεις). Λοιπὸν, ἐνῶ οἱ ὁπαδοὶ τοῦ Ἰησοῦ εἰς τοὺς Ἱεροὺς Τόπους, ἐπεθύμουν νὰ δώσουν εἰς τὴν *διαθήκην καινὴν*, χαρακτῆρα ἱερὸν, ἔπρεπε νὰ τὴν ἀναγνώσουν εἰς τὰς Συναγωγὰς των, καὶ διὰ νὰ ἀναγνωσθῇ εἰς τὰς Συναγωγὰς ἔπρεπε νὰ γραφῇ εἰς τὴν ἑβραϊκὴν. Πράγματι ὁ Ἰουστίνος (Ἀπολογία I. 67) ἀναφέρει διὰ μετεγενεστέραν ἐποχὴν, ὅτι μαζί μὲ τὰ σχετικὰ κεφάλαια τῆς Π.Δ. ἐδιαβάζοντο καὶ μέρη τῆς Νέας. Καὶ εἰς τὴν «Τοσαφτά» Ἰαδαήμ Β' 13 ὅπου γίνεται λόγος περὶ τῶν βιβλίων εἰς τὰ ὁποῖα ὀφείλεται ἱερὸς χαρακτήρας, λέγεται ὅτι δὲν πρέπει νὰ περιλαμβάνωνται μεταξύ αὐτῶν καὶ τὰ «Γκιλιονίμ καὶ Σιφρέ Ἀμινήμ» (βιβλία αἰρετικῶν). Τὰ τελευταῖα γενικῶς μεταφράζονται ὡς «βιβλία Χριστιανῶν». Εἴμεθα περὶ τὸ τέλος τοῦ πρώτου μ.Χ. αἰῶνος, κατὰ τὸν ὅποιον πολλοὶ Χριστιανοὶ ἔζων μαζί ἢ πλησίον τῶν ἄλλων Ἰσραηλιτῶν καὶ μετέδιδον εἰς τὰς οἰκογενεῖας τὰς ιδέας των διὰ μέσου βιβλίων γραμμένων εἰς τὴν ἑβραϊκὴν. Ἐάν δὲν ἦσαν γραμμένα εἰς τὴν ἱερὰν γλῶσσαν, δὲν θά εἶχον ἀνάγκην νὰ ἀρνηθοῦν εἰς αὐτὰ τὴν ἱερὰν ιδιότητα, ἀφοῦ κατὰ γενικὸν κανόνα, (Μιονά Ἰαδαήμ Δ' 5) ἀναναγνίσκειται ἱερὰ ιδιότης μόνον εἰς τὰ βιβλία τὰ γραμμένα «μὲ ἑβραϊκά γράμματα εἰς περγαμνὴν καὶ μὲ μελάνην». Ἡ λέξις «Γκιλιονήμ», τὴν ὁποῖαν δὲν μετεφράσαμεν, δύναται νὰ σημαίνῃ: «Ἀποκαλύψεις» εἰς τὰς ὁποίας δὲν ἤθελον νὰ δώσουν χαρακτῆρα αὐθεντικὸν ἀν καὶ καθαρῶς ἑβραϊκαὶ (καθὼς διὰ τὴν Ἀποκά-

Μία σελίδα τοῦ Ταλμούδ, ἐκδόση τοῦ Daniel Bomberg, Βενετία 1520 - 23. Ὡς γνωστὰ ἡ γλῶσσα τοῦ Ταλμούδ εἶναι ἑνὰ κράμα ἑβραϊκῆς καὶ ἀραμαϊκῆς.

Λυσιν Βαρούχ, πρβ. ἐν γενέει Schurer III³ σελ. 187), κατὰ νεωτέρας ἐρεῦνας αὕτη ἡ Ἀποκάλυψις τοῦ Ἰωάννου ἀπὸ τὸ Κεφ. Δ' καὶ ἐξῆς, ὑπῆρξε κατ' ἀρχὰς ἰουδαϊκὸν ἔργον, εἰς τὸ ὁποῖον προσετέθησαν ἀργότερα χριστιανικά μέρη, πρβ. Holzmann, *Einleitung in das N.T.* 3 ἐκδ. σελ. 412). Εἶναι ἀληθές, ἐξ ἄλλου ὅτι ἐνας ἐκ τῶν νεωτέρων σοφῶν²⁾ προσπαθεῖ νὰ ἐρμηνεύῃ, τὴν ἀνω περικοπὴν ὡς ἀναφερομένην ὄχι εἰς χριστιανικά βιβλία ἀλλὰ εἰς βιβλία γνωστικῶν αἰρέσεων, ἀλλ' ἐπειδὴ εἶναι γνωστὰ ἔργα γνωστικὰ γραμμένα μόνον εἰς τὴν ἑλληνικὴν καὶ ἡ Μιονά ὁμιλεῖ διὰ βιβλία γραμμένα εἰς τὴν ἑβραϊκὴν, ἡ ἰδέα του ἐπὶ τοῦ προκειμένου δὲν μᾶς φαίνεται πιθανή.

Ὑπῆρχον, λοιπὸν, «ἑβραϊκά» κείμενα τοῦ πρώτου Χριστιανισμοῦ· ἀλλὰ ἐάν δὲν διετηρήθῃ κανένα ἴχνη αὐτῶν, τοῦτο δὲν πρέπει νὰ ἐκπληθίσῃ. Ὁ Χριστιανισμὸς ἔχανε βαθμυδὸν τὸν ἰουδαϊκὸν αὐτοῦ χαρακτῆρα καὶ διειτρονύον μόνον τὰ βιβλία τὰ γραμμένα εἰς τὴν παγκόσμιον γλῶσσαν τοῦ πνεύματος, Ὁ Πάπιος, ὁ πατὴρ τῆς Ἐκκλησίας, μνημονεύει ἀκόμη ἑνὰ ἑβραϊκὸν Ματθαῖον (ὄρα Holzmann Α'. σελ. 376) ἴσως πρόκειται περὶ τοῦ ἑβραϊκοῦ πρωτοτύπου, τὸ ὁποῖον, καθὼς ἐξηγήσαμεν, ἐχρησίμευεν ὡς βάσις τοῦ Εὐαγγελίου μας. Ἀφ' ἑτέρου γνωρίζομεν ὅτι, ἐπὶ παραδείγματι, ὁ Ἀγ. Ἰερόλαμος (πρόλογος ἐκ Σαμουήλ) ἐλάμβανε γνώσιν τοῦ ἑβραϊκοῦ κειμένου, τοῦ πρώτου βιβλίου τῶν Μακκαβαίων, ἐνῶ ἡμεῖς κατέχομεν μόνον τὴν ἑλληνικὴν μετάφρασιν. Οἱ Ἑβραῖοι δὲν τὸ κατέταξαν μεταξύ τῶν κοινωτικῶν βιβλίων, καὶ διὰ τοῦτο ἐλάθη τὸ ἑβραϊκὸν πρωτότυπον.

ΣΥΝΕΧΕΙΑ

עץ חיים היא

Δένδρον ζωῆς εἶναι ἡ Τορά...

(Παροιμ. 3:18)